20 ИЮН 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҲИЖЖА, 7-КУН.
ШАМСИЙ: 1370 ЙИЛ САРАТОН, 1-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 20 июнь, пайшанба, 116-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Самимий фикрлашув

СЕССИЯ СИЗДА ҚАНДАЙ ТААССУРОТ ҚОЛДИРДИ?

...Ва ниҳоят Ўзбекистон парламентининг биринчи сессияси тугади. Уч кун давом этган бу йиғинда республикамизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, халқимизнинг турмуш даражасини яхшилашга дахлдор муҳим масалалар кўриб чиқилди, қонунлар қабул қилинди. Улар орқали энди кун сайин оғирлашиб бораётган ҳаёт тарзимизни енгиллаштиришга умид қилинмоқда. Одамларда эртанги кунимизга бўлган ишонч туйғулари яна қарор топаяпти. Хўш, бу ишларнинг тепасида турган депутатлар сессиядан қандай таассуротлар билан қайтишди! Республика парламентининг бу олий йиғинидан сайловчиларнинг кўнгли тўлдими! Мухбирларимиз бир гуруҳ халқ депутатлари ва сайловчилар билан шу ҳақда суҳбатлашдилар.

Искандар БУРИЕВ, Яккабоғ йўл қурилиши ва таъмирлаш» бошқармасининг бошлиғи.

— Сессия бозор иқтисодиёти арафасида эл бошига тушган кўплаб қийинчиликларни келажакда муваффақиятли ҳал этишга қаратилган қатор қонунларни қабул қилди. Айниқса «Мустақил давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартнома лойиҳаси маъқулланганлиги, «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун қабул қилинганлиги эртанги кунимиз учун маъқул иш бўлди. Чунки мустақиллик тўғрисида, уни амалда жуда зарурлиги ҳақида кўп йиллардан буён гапириб келамиз. Аммо натижа оз эди. Ниҳоят, халқ орзу-армонлари амалга ошмоқда. Бу билан биз энди ўз миллий ерусти ва ерости бойликларимизга ўзимиз эгалик қилиш ҳуқуқига эришмоқчимиз. Сессияда бу бойликлар республикамизнинг миллий бойлиги деб эълон қилинди. Яна бир гап: Олий Кенгашнинг иккинчи сессиясида «Ўзбекистон ССРнинг мустақиллик декларацияси» қабул қилинган эди. Аммо у ҳали мустақилликни тўла кафолатлай олмасди. Бугалги сессияда «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонуннинг қабул қилиниши республикамиз мустақиллиги йўлида қўйилган йирик қадамдир.

Шарофат НОРБОЕВА, Ангор районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигининг «Бойчечак» болалар боғчаси мудираси:

— Гарчанд ўзим бошқа соҳа мутахассиси бўлсам ҳам. «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги қонуннинг қабул қилинганидан қувондим. Матбуотнинг жамият тараққиётида тутган ўрни беқиёс. У чинакамига халқ дарди, орзу-армони билан яшаши, халқ учун хизмат қилиши керак. Республика оммавий ахборот воситаларида одамларнинг кўнглидаги гаплар, ечимини кутаётган масала ва муаммолар дадил кўтариб чиқилаяпти. Менда шундай бир истак бор: журналистларимиз кўпроқ қишлоқларга боришса, у ерда яшаётган меҳнаткашларнинг турмуши билан яқиндан танишсалар, бу ҳақда туркум мақолалар бериб борилса, яхши бўларди.

Сессияда сўзга чиққанларнинг фикрларида мақсадлар муштараклиги сезилиб турди. Бу бежиз эмас, албатта. Энди одамлар тақдирига бефарқ қараб бўлмайди. Ҳар бир халқ ўз келажагини ўзи яратади. Бу эса биринчи ўринда жамиятда соғлом муҳитни барқарорлаштиришга боғлиқ. Ўйлаймизки, сессия ҳужжатлари ана шу улуғ ишнинг амалга ошишига хизмат қилади.

Муҳаммаджон ХЎЖАЕВ, Фарғона шаҳар халқ таълими бўлими мудири:

— Нарх-наво кескин ошиб кетган шу кунларда жорий этилаётган имтиёз ва тўловларга қарамай, халқимизнинг турмуши ночорлашиб бормоқда. Савдодаги суиистеъмолчилик, энг зарур озиқ-овқат ва саноат молларининг танқислиги, бозордаги харид нархларининг бир неча баравар ошганлиги кишиларимизнинг ҳақли эътирозларига сабаб бўлмоқда. Афсуски, бозор иқтисодиётига ўтишнинг дастлабки даврида бундай қийинчиликларнинг бўлиши табиий. Сессияда ана шу мушкулотларни енгиш, халқимиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётини яхшилаш эътибор марказида бўлди. Айниқса «Мустақил давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартноманинг республика махсус комиссияси томонидан ишлаб чиқилган матнини мамнуният билан кутиб олдик. Унда мустақил давлатларнинг ҳуқуқ ва бурчлари, Иттифоқ тасарруфига бериладиган ваколатлари аниқ белгиланган.

Бошқа масалалар ҳам қизғин тортишув ва баҳсларга сабаб бўлди. Масалан, «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида», «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида», «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонун лойиҳалари халқ ноибларининг қатор таклиф ва мулоҳазалари билан бойитилди. Бу қонунларнинг нечоғлик пишиқ-пухталигини, ҳар томонлама мукаммаллигини ҳаётнинг ўзи кўрсатади. Энг муҳими — халқ ташвишини ўйлайдиган ишбилармон, тадбиркор одамларга истиқбол йўли қонун билан мустаҳкамланди.

Яна бир масала: назаримда, бизда халқ депутатлик одоби, ўзаро ҳурмат, ўзгалар фикрига тўғри муносабат маданияти етишмаяпти. Бу сессияда ҳам айрим депутатларга сўз берилмади. Музокаралар ҳамма вақт ҳам тўлақонли ўтказилмади. Мен, албатта, минбарга тайёрланмай чиқиб бўлар-бўлмас фикрлар айтилишини ёқламайман. Лекин ҳар бир халқ депутати ўз нуқтаи назарини билдириш имкониятига эга бўлиши зарур. Ана шундагина ҳаммамиз тан оладиган демократик қадриятлар шаклланиб бориши, депутатлар фикрлар хилма хиллиги жараёнида тобланишлари мумкин.

Ғафуржон АЛИМАТОВ, Учқўрғон районидаги «Ленинград» жамоа хўжалиги пудратчиси:

— Гапнинг очиғи, деҳқон учун йилнинг ўн икки ойи иш билан ўтади. Ҳозирги куннинг қиммати яна бошқача. Тонг саҳардан шом тушгунча эгат бошида бўлишинг керак. Даладан қайтибоқ ёнбошлагиси келади кишининг. Аммо элим тақдири, болам-чақам келажаги ҳал этилаётганда хотиржам ухлай оламанми, ахир!

Ана шу безовталик мени ойнаи жаҳон қаршисига етаклади. Тун ярмидан оғгунча киприк қоқмай сессиянинг боришини кўрдим. Муҳим масалалар муҳокама этилди. Вице-президент Ш. Мирсаидов маърузасидан шу нарса аён бўлди: «Мустақил давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартнома лойиҳасига жуда зарур қўшимчалар, ўзгартиш ва тузатишлар киритилибди. Айниқса марказ билан суверен давлатлар ваколатлари бир-биридан фарқлаб, ажратилиб қўйилгани яхши. Энди иқтисодиётимизнинг мустаҳкамланишига шубҳа йўқ. Лекин одам бой бўлгани билан ақлини ишлатмаса, у синади. Демак, тўла сиёсий мустақилликка эришиш йўли яна давом эттирилиши керак.

Фарзандларимиз мамлакатнинг турли минтақаларида хизмат қилишмоқда. Уларнинг соғ-омон қайтиб келишлари учун кафолат йўқ экан, танлаган йўлимиздан қайтмаслигимиз керак.

Мени мамнун этган яна бир нарса тилга эътибор берилганидир. Она тилимиз давлат тили мақомини олган. Аммо шартнома лойиҳасида бу фикр мустаҳкамлангани айни муддаодир. Рус ва бошқа халқлар тиллари бизнинг ҳудудда воситачи-алоқачи бўлиб хизмат қилиши мумкинлиги байналмилаллигимиз белгисидир.

Эркин БЕКМАТОВ, Хоразм давлат педагогика институти сиёсий тарих кафедраси доценти, тарих фанлари номзоди:

— Республикамиз раҳбарияти халқ депутатлари аниқ мақсад: турмуш танглигини бартараф этишни кўзлаб иш тутишаётганини биз, зиёлилар, чуқур қадрлаймиз. Олий Кенгаш сессияси кун тартибида асосан турмуш ва иқтисодиёт масалалари кўриб чиқилди. Бу ҳол, ўйлаймизки, барча сайловчиларни мамнун этади. Олий Кенгаш келгусида ушбу сессия ҳужжатлари асосида ҳам иш кўради, тадбирлар белгилайди. Биз ҳукуматимизнинг бутун фаолияти ҳаётни тезроқ барқарорлаштиришга қаратилади, деб астойдил ишонмоқдамиз. Ҳозирги вазият эса қуйидагича: республикамизда ишлаб чиқариш кучлари нотекис ва тарқоқлигича қолаяпти. Турмушга асқотадиган буюмлару маҳсулотларни ишлаб чиқаришдаги суръат ҳам халқ талабларидан анча орқада. Умуман саноат маҳсулоти миллий даромадимизнинг арзимас қисминигина бермоқда. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 80 фоизидан кўпроғи Ўзбекистондан ташқарига юборилиб, ўша ерда қайта ишланмоқда. Асосан қишлоқ хўжалик юмушлари республикаси деб ҳисобланган Ўзбекистон деҳқончилик, чорвачилик, боғдорчиликда ишлатиладиган машина-ускуналар, эҳтиёт қисмларни четдан қаддимизни букадиган баҳоларда сотиб олаяпти. Республикамиз Президенти И. А. Каримов сессияда таъкидлаганидек, 70 йилдан кўпроқ вақт мобайнида четга ташиб кетилган бойликларимиз учун товон талаб этишга, ҳаққимиз бор. Хоразм вилоятида аҳолининг 65—70 фоизи қишлоқ хўжалиги ишлари билан банд. Ваҳоланки, ривожланган мамлакат, хусусан АҚШда бу кўрсатгич бор-йўғи 3 фоизни ташкил этади. Шу ишчи кучи бутун мамлакатни таъминлабгина қолмай, ҳатто экспортга ҳам кўплаб маҳсулот жўнатмоқда.

Ҳаётимиздаги бу каби номутаносибликларга барҳам бериш биргина Олий Кенгашнинг эмас, бутун халқимизнинг, ҳамма-ҳаммамизнинг жонажон ишимиздир.

ТОШКЕНТ ХОСИЯТИ

Учрашувнинг иккинчи куни

Ишбилармонларнинг вақти дақиқама-дақиқа тақсимлаб қўйилган. Шундай бўлса-да, хорижий фирмалар, компаниялар, банклар ва корпорацияларнинг намояндалари 19 июнь кунининг ярмисини республикамиз экспорт имкониятларига бағишлаб Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида очилган виставкани кўздан кечиришга бағишладилар.

Кўргазма ташкилотчилари кўп меҳнат қилиб, саноат ва қайта ишлаш корхоналарида, қўшма корхоналарда, кооперативларда ишлаб чиқарилаётган жами энг яхши маҳсулотлардан намуналар тўплаганлар. Хўш, тадбиркорларни нималар қизиқтирди? Истисносиз ҳамма нарса қизиқтирди. Фирмачилар пахтачилик мажмуи машиналарини зўр қизиқиш билан кўздан кечирдилар, комбайнлар, чигит экиш машиналари, пуркагичларнинг кўплаб ишлаб чиқарилаётган намуналарини видеопленкаларга тушириб олдилар. Қуёш куйдириб турган бўлишига қарамай, Ғарбий Германия бир қанча компанияларининг вакиллари Тошкент «Компрессор» заводининг маслаҳатчилари жойлашган стол ёнидан нари кетмадилар. Мана шу ҳамкасблар ўртасида ҳамкорлик ҳақида битим имзоланса, ажаб эмас. Ўзаро манфаатли ҳамкорлик учун кўпгина имкониятлар борлигини дастлабки музокараларнинг ўзиёқ кўрсатди.

Меҳмонлар маҳаллий ва енгил саноат корхоналарининг маҳсулотларини муносиб баҳоладилар, «Средазэлектроаппарат» ишлаб чиқариш бирлашмаси, радио ва электр-техника саноати заводлари маҳсулотларининг хусусиятларини ён дафтарларига ҳафсала билан ёзиб олдилар.

Совет—Италия қўшма корхонаси — «Совпластитал»нинг юксак дид билан безатилган стендларига учрашувнинг барча қатнашчилари зўр қизиқиш билан қарадилар. Тўғри, республикамизнинг ғарбдаги шериклар билан қўшма корхона барпо этмоқчи бўлган кўпгина фабрикаларидан фарқли ўлароқ мазкур корхонанинг жамоаси олдида бошқа вазифа— маҳсулот сотиладиган бозорни кенгайтириш вазифаси турибди. Ғарбий мутахассисларнинг таъкидлашича, ҳозирги кунда «Совпластитал» техника билан жиҳозланиши жиҳатидан жаҳон мезонига мос келади. Шу сабабли «Совпластитал» тамғаси қўйилган маҳсулотлар европа бозорида чаққон сотиб олинаётганлиги тасодифий эмас.

«Тошкент ишбилармонлар учрашуви» доирасидаги фаол ишнинг биринчи кунида ҳали жиддийроқ натижаларга эришиб бўлмайдигандек туюлган эди. Ҳозирча сўраб-суриштириш, тақдим этилган таклифларни ўрганиш давом этадигандек эди. Аммо жиддий ҳужжатлар ҳам имзоланди.

«ҚАНДОВ — ГАЛАХЕРГРУПП» — «МАҲАЛЛИЙ САНОАТ ВАЗИРЛИГИ»...

Австриядаги «Агротек» фирмасининг президенти Борис Қандов билан «Америкэн бленд» ва «Галахергрупп» байналмилал компанияларининг мутахассислари Тошкентдаги ишбилармонлар учрашувига хусусий самолётда биринчилар қаторида етиб келишди. Бир неча ой муқаддам собиқ ватандошимиз Борис Қандовнинг ташаббуси билан тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган корхоналарни таъмирлаш ва янгиларини қуриш лойиҳаси устида иш бошланган эди. Мана, ниҳоят, зўр ғайрат билан қилинган иш туфайли якунловчи ҳужжат қабул этилди. Хўш, бу ҳужжатнинг ўзи нима? У республикага нима наф келтиради? Бу саволларга австралиялик тадбиркорнинг ўзи жавоб беради.

— Менинг тамаки тармоғини тубдан янгилашга тааллуқли таклифларим Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида бажонидил қўллаб-қувватланди. Австрия, Англия ва Американинг бир неча компаниялари вакилларини бирлаштирувчи бизнинг гуруҳимиз лойиҳани техникавий, иқтисодий жиҳатдан асослаб берди. Биз Самарқанд вилоятининг Ургут районига бориб келишга улгурдик, тамакининг навлари, суғориш, чопиқ қилиш усуллари билан танишдик. Асосан, тамаки етиштиришнинг илғор технологиясини жорий қилишни ҳисобга олганда, биз кўнгилдаги натижага эришишимиз — тамаки маҳсулотлари учун юқори сифатли хом ашё олишимиз мумкин. Ишимиз якунида Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноат вазирлигининг вакиллари билан «Қандов—Галахергрупп» қўшма компаниясини тузиш ҳақидаги ҳужжат имзоланди. Республика Маҳаллий саноат вазирлиги ва Ургут район совети ҳам шу компания таркибига кирди.

Маълумки, республиканинг сигареталарга йиллик эҳтиёжи тахминан 17 миллиард дона деб мўлжалланмоқда. Республика мустақил равишда кўпи билан 5 миллиард дона сигарета чиқариши мумкин. Маҳсулотнинг қолган қисми республика бозорига мамлакатнинг бошқа минтақаларидан, кўпинча Шарқий Европа мамлакатларидан келтирилади. Бироқ Шарқий Европа мамлакатлари билан ўзаро ҳисоб-китоб қилишда қатъий валютага ўтилиши Ўзбекистон бюджетига таъсир қилмай қолмайди. Яширишга ҳожат йўқ, у ердан олинаётган сигареталарнинг сифати жаҳон стандартларига мос келмайди. Бизнинг лойиҳамизда Тошкент тамаки фабрикасини бутунлай янгилаш, Ургутда замонавий корхона қуриш кўзда тутилган. У ерда энг илғор технологиялар ва машина-ускуналар жорий этилади.

Табиийки, қўшма дастурни амалга ошириш катта сармояни талаб қилади. Бироқ мен бу ишга жалб этган етакчи байналмилал корпорациялар «фатво» беришди. Бу соҳада мен кафолат бераман. Биз бу корпорациялар билан кўпдан буён ҳамкорлик қиламиз, яхши иш тажрибамиз бор. Шу лойиҳани ишлаб чиқишга қўл урар эканман, бир неча вазифани ўз олдимга қўйдим. Биринчидан, мен Самарқандда туғилганман. Бинобарин, сизларнинг тор доирадаги бозорингиз ва ундаги азалий тақчиллик мени ташвишга солмай қўймайди. Иккинчидан эса, қўшма компания ташқи иқтисодий масалаларни муваффақиятли ҳал қила олади. Беш йилдан кейин Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган 17 миллиард дона сигарета асосан шу ерда қолади. Харажатларни қоплаш учун биз бошқа масалаларни ўрганаяпмиз. Чунончи, пахтани қайта ишлаш тармоғи чиқитларидан сигарета фильтрлари ишлаб чиқаришни ташкил этмоқчимиз, бундай фильтрларни Ғарбдаги тамаки компаниялари бажонидил сотиб олади.

Лекин шуни алоҳида эътиборга олишни сўрайман. Сигарета ишлаб чиқариш беш йилдан кейингина бошланмайди. Бу марра—корхонани янгилаш дастуримизнинг пировард мақсади. Чекувчилар эса янги маҳсулотни анча олдинроқ оладилар. Республика Олий Кенгаши қабул қилган янги қонунлар бу соҳадаги ишларимиз тўраларча сансалорликсиз ва тўсқинликсиз ўтишига ишонч бағишлайди. Ғарбий Европа бозорига Ургут тамакисини етказиб бериш масалаларини ишлаб чиқиш билан ҳам жиддий шуғулланиш керак, деб ўйлайман. Кичикроқ туркум билан етказиб бериб бўлса ҳам хориждаги тамаки етиштирувчилар билан рақобатлашмоқ керак.

Тошкентдаги «Полимер» заводи базасида ташкил этилган «Узагротек» қўшма корхонамизга келганда эса, бу ерда ҳам ҳамма муаммолар ҳал этилган. Бир неча ҳафтадан сўнг зажигалка ва харидоргир устки кийим ишлаб чиқариш бошланади. Тушуниб бўлмайдиган сабабларга кўра, Брянскга бориб қолган машина-ускуналар ва бутловчи деталлар республика пойтахтига етиб келди. Тез орада Венадан «Агротек» вакиллари келиб, сўнгги техника муаммоларини ҳал қилишда ёрдам берадилар.

АВТОМОБИЛЬ ҲАШАМ ЭМАС, ҲАМКОРЛИК ВОСИТАСИ

Бизнес — фақат товар айирбошлаш ёки қўшма корхоналар барпо этишдан иборат эмас. Айниқса, минглаб километр олисликда жойлашган

(Давоми 3-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДА СУҲБАТ

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов Швейцария савдо-саноат доираларининг намояндалари — «Штахель—Хардмеер групп» корпорацияси директорлари кенгашининг раиси Оливер Штахелни, Нью-Йорк «Континентал грейн Ко» компанияси (АҚШ) президенти Дональд Стахелини, «Континентал грейн Ко» компаниясининг вице-президенти ва компания эгасининг ўғли Пауль Фрибургни, бошқа корхона эгаларини қабул қилди.

Рўй-рост суҳбат бўлиб ўтди, суҳбат чоғида республикамиз билан Швейцария ўртасида иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантириш муҳимлиги таъкидланди.

Швейцариялик меҳмонлар Швейцария билан Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик ўзаро манфаатли амалий муносабатлар асосида ривожланади, деб умид билдирдилар.

Суҳбатда Ўзбекистон ССР Президентлик кенгашининг аъзолари — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, республика ташқи ишлар вазири С. О. Азимов, шунингдек Ўзбекистон ССР Давлат ташқи иқтисодий алоқалар комитетининг раиси А. С. Маҳмудов, «Узглавлегснабсбыт» бошлиғи Ш. К. Гатауллин қатнашдилар.

(УзТАГ).

ХОМ АШЁ СОТИШ ИШБИЛАРМОННИНГ ИШИМАС

ИЛГАРИ хабар қилганимиздек, 18 июнь куни Тошкентда халқаро ишбилармонлар учрашуви иш бошлади. Республикада биринчи марта ўтказилаётган бу ғоят кенг кўламли учрашувларда 50 дан зиёд хорижий мамлакатларнинг 500 га яқин фирмалари вакиллари иштирок этмоқдалар.

Мухбиримиз учрашувнинг очилиши маросимида қатнашиб, маҳаллий ва хорижий ишбилармонлар билан суҳбатлашди.

•

Халқ депутатлари Қўқон шаҳар совети ижроқоми раисининг муовини Ҳабибулло АЛИМОВ:

— Гапни ушбу йирик халқаро анжуманнинг шу кунларда уюштирилгани айни муддао бўлгани, у республикамиз иқтисодини тубдан ўзгартириш йўлида илк хайрли қадам сифатида тарихга киришини таъкидлашдан бошламоқчиман. Зеро, ҳамкорликсиз тараққиёт йўқ. Ҳамкорлик эса ҳамиша бозорга, тижоратга асосланган. Масалан, Буюк ипак йўлини эслайлик. Ахир унинг асоси ҳам катта бозор, олди-сотди, тижорат эмасми?

Республикамиз раҳбарлари буни жуда тўғри илғаб, шундай йирик тадбирни дадил уюштирганликлари тез орада амалий самара беришига қатъий ишонаман. Чунки хорижий ишбилармонларнинг бу учрашувга катта умид билан ташриф буюрганликлари яққол сезилиб турибди.

— Сиз ишбилармон ёки топармонлар сирасига кирмайсиз, бинобарин Қўқондан ҳам бу масалаларга бевосита алоқадор раҳбарлар ва мутахассислар келган бўлишса керак!

— Шундай, шаҳримиздаги йирик корхоналарнинг раҳбарлари, ҳатто айрим ширкатларнинг раислари ҳам учрашувда манфаатдорлик билан иштирок этишаяпти.

•

Югославиянинг халқаро тижорат фаолиятига асосланган аралаш корхоналари тижорат маслаҳатчиси Деан ГРУИЧ:

— Ўзбекистон биз учун янги бозор. Шу муносабат билан бу ерга ҳар икки томоннинг имкониятларини ўрганиш, ўзбек ишбилармонлари бизга нималарни таклиф қила оладилар-у биздан уларга нималар керак бўлишини аниқлаш ниятида келганмиз. Мен шахсан бўлажак амалий мулоқотлардан кўп нарса кутмоқдаман. Чунки Ўзбекистоннинг ва маҳаллий корхоналарнинг раҳбарлари ўзаро манфаатли ҳамкорлик масалаларига ғоят жиддий муносабатда бўлмоқдалар. Ажаб эмаски, орадан йиллар ўтиб, бизнинг алоқалар амалий самаралар берса, Ўзбекистонда ҳам халқаро бозорларда бемалол рақобат қила оладиган маҳсулотлар кўплаб ишлаб чиқариладиган бўлса.

•

Югославиядаги «Здравле» доришунослик заводининг бош директори Синиша ПЕТРОВИЧ:

— Халқаро ишбилармонларнинг Тошкент учрашувини бениҳоя фойдали тадбир деб ҳисоблайман. Тўғри, унга жуда кўп вакиллар таклиф этилган, аммо бу умумий мақсад сари интилишга халал бермайди, аксинча, имкониятларни кенгайтиради. Чунки хорижий ишбилармонларнинг ҳаммаси етарли ахборотлар билан таъминланмоқдалар. Фақат таъкидлаш керакки, тўрт-беш кунлик учрашувлар тугаши билан кўплаб шартномалар тузилишига умид боғлаш ноўрин. Негаки, учрашув қатнашчиларига тақдим этилаётган ахборотларни синчиклаб ўрганиб чиқиш, манфаатлиларини танлаш учун вақт керак, албатта. Бу жараённи тезлаштиришнинг йўли эса ушбу анжумандан сўнг бевосита якка тартибдаги учрашуваларни бошлаш, аниқ келишув ва сўнгра шартномаларга ўтишдан иборат.

— Совет Иттифоқи ва Ўзбекистон ҳам шу пайтгача четга асосан хом ашё сотиб келган. Хоҳ йирик, хоҳ майда давлат бўлсин, хорижга хом ашё эмас, тайёр маҳсулот сотишга ўтмас экан, иқтисодий аҳволи ночорлигича қолаверади, халқнинг косаси оқармайди. Сиз кўп йиллик тажрибага эга бўлган иқтисодчи сифатида Ўзбекистоннинг шу йўлга тезроқ ўтиши хусусида қандай маслаҳат берган бўлур эдингиз!

— Менинг фикримча, энг кўп хом ашё ва ишчи кучлари тўпланган музофотларда майда корхоналарни кўпайтириб, тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқ лозим. Эътибор беринг, йирик эмас, айнан майда корхоналарни кўпайтириш бозорда рақобатни кучайтиради. Рақобат эса ишчиларнинг малакаси ва маҳсулот сифатининг табиий равишда ошишига олиб келади. Маҳсулотнинг мўл-кўллиги ва соғлом рақобатга асосланган бозор иқтисодиётигина кутилган натижани беради.

Фикримнинг исботи учун истаганингизча мисоллар келтиришим мумкин. Чунончи, Италияда йирик корхоналар деярли йўқ. Японияда эса маҳсулотнинг 70 фоизини майда корхоналар ишлаб чиқаришади. Масалан, машинасозлик соҳасининг ўзида 50 мингдан(!) зиёд кичик корхоналар мавжуд. Улар машина ишлаб чиқарадиган ҳамма корхоналарни эҳтиёт қисмлар билан таъминлашади. Саноат тили билан айтадиган бўлсак, бу майда корхоналарнинг омборлари йўқ, яъни улар сизлардан фарқли ўлароқ омбор учун маҳсулот ишлаб чиқаришмайди. Режани шундай олишадики, тайёр маҳсулот талабгорларга пешма-пеш етиб бораверади.

Аммо бундай ишлаш учун, аввало, малакали кадрларга эга бўлиш ва уларнинг ҳам унумли, ҳам сифатли ишлашдан тўла манфаатдорликлари вазиятини вужудга келтирмоқ керак. Бу — хом ашё базасидан тайёр пировард маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш ва халқаро бозорга дадил кириб, ўз ўрнига эга бўлишнинг иккинчи муҳим шарти. Агар сизлар саноатни ривожлантиришга астойдил киришмоқчи бўлсангиз, биринчи галда маркетинг кадрларни тайёрлашни зудлик билан бошлашингиз зарур. Бунинг учун одатдагидек кадрларни у ёки бу хорижий мамлакатга юбориш эмас, балки хорижий ишбилармон мутахассисларни бу ерга таклиф этган маъқул. Тайёрланаётган кадрларни бирорта хорижий тилда эркин гапира олишга ўргатиш ҳам муҳимдир.

Суҳбатдош: А. ЙЎЛДОШЕВ, «Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТЛАРДА: Тошкентдаги ишбилармонлар учрашувидан лавҳалар

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА КООПЕРАЦИЯ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети раисининг ўринбосари О. МАҲМУДОВ маърузаси

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети менга «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳасини сизнинг муҳокамангизга киритишни топширди.

Тақдим этилаётган қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг олдинги сессиясида қабул қилинган «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида» ва «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида»ги қонунлар билан мантиқан уланиб кетади. Бу қонун Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тасдиқлаган республикани бозор иқтисодиётига ўтказиш концепциясини амалга ошириш йўлидаги яна бир муҳим қадамдир.

Ҳозирги вақтда мулкни хусусийлаштириш, яккаҳокимликдан холи бўлган, мулкчиликнинг барча шаклларига мансуб корхоналарнинг тенглиги ва ўзаро мусобақалашуви асосида иш олиб борадиган кўп укладли иқтисодиётни барпо этиш масалалари рўй-рост турибди. Бундай корхоналар орасида мулкчиликнинг кооператив шакли муҳим ўрин тутади.

Кооперация бизнинг жамиятимизда мустаҳкам ва бой анъаналарга эга. У меҳнаткашлар ташаббускорлиги ва омилкорлиги, фаоллиги намоён бўладиган ғоят муҳим соҳадир, оммани иқтисодиётни ва ижтимоий жараёнларни изчил демократик негизда бевосита бошқаришга жалб этиш учун шароит яратади. Қонун лойиҳаси матлубот кооперацияси аъзолари, жамоа хўжалиги аъзолари, ишлаб чиқариш, уй-жой қуриш кооперативларида ва кооперациянинг бошқа шаклларида меҳнат қилаётганлар томонидан катта қизиқиш ва маъқуллаш билан кутиб олинганлиги тасодифий эмас.

Меҳнаткашлар қонун қабул қилингач, кооперацияни амалда давлат ташкилотига айлантириб қўйишга барҳам берилади, унинг чинакам демократик мазмуни тикланади, барча турдаги кооперативларнинг аъзолари эса уларнинг ҳақиқий тўла ҳуқуқли хўжайинларига айланадилар, деб умид қилмоқдалар.

Қонун лойиҳаси янги иқтисодиётни қарор топтириш ғоясини ривожлантириш билан бирга яна бир жуда муҳим вазифани ҳам ҳал қилади. У кооператив корхоналар ва ташкилотлар учун мулкчиликнинг бошқа шаклларидаги корхоналар билан хўжалик юритиш соҳасида амалда тенг шароитлар белгилайди.

Бизнинг шароитимизда кооперация шуниси билан ҳам аҳамиятлики, кооперативлар Ўзбекистон ССР Қонунлари билан расман тақиқлаб қўйилган фаолиятдан бошқа ҳар қандай фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга. Бинобарин, кооперативларни ривожлантириш — халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, аҳолига кўрсатилаётган хизматлар ҳажмини оширишнинг ишончли йўли бўлиб, бу нарса ҳозир бошимиздан кечираётган ўтиш даврида, давлат секторида ишлаб чиқариш пасайиб бораётган бир вақтда алоҳида аҳамиятга эгадир.

Одамларнинг кундалик эҳтиёжларини қондириш соҳасида ишлаётган, шу жумладан етиштирилган ҳосилни сақлаб қолиш ва озиқ-овқат ресурсларини кўпайтиришга ихтисослашадиган кооперативлар давлат корхоналари бошдан кечираётган тангликни, аҳолини барча зарур маҳсулотлар билан таъминлаш йўлидаги қийинчиликларни юмшатишда сезиларли роль ўйнаши мумкин.

Кооперациянинг ғоят муҳим бир фазилати бор. Унинг ривожланиши кўпчилик давлат корхоналари қилаётганидек, йирик шаҳарларда эмас, балки меҳнат ресурслари ортиқча бўлган минтақаларда иш жойларини анча кўпайтириш имконини беради. Гап энг аввало нафақа олувчилар, ногиронлар, уй бекалари, талабалар ҳақида бормоқда. Бу нарса яна бозор муносабатларига ўтилиш туфайли ишлаб чиқаришдан озод қилинаётган фуқароларга ҳам тегишлидир.

Яна бир ғоят муҳим омил бор. Давлат мулкига асосланган, иқтисодиётимизнинг негизини ташкил этадиган катта ва йирик корхоналарнинг тез ўзгариб бораётган талабга мослашиши осон эмас. Структураси мослашувчан, бевосита бозорга, истеъмолчига қаратилган кооперативларда аҳвол бошқача. Улар ўз табиатларига кўра халқ хўжалиги эҳтиёжларини ва аҳоли талабларини қондиришга зудлик билан мослаша оладилар.

Шундай қилиб, кооператив ҳаракат республиканинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишидаги кўпгина салбий тенденцияларни енгиш учун ҳақиқий имкониятлар очиб беради, қисқа муддатларда бозор муносабатларига ўтишнинг энг долзарб муаммоларини жалб қилишга имкон беради.

Ҳозир шу гапларни эслатиб ўтишга тўғри келмоқда. Чунки ҳозир ҳам кўпинча хўжалик раҳбарлари, маҳаллий советларнинг солиқ ва банк хизматларининг ходимлари кооперациянинг ривожланишини секинлаштирмоқдалар, унинг йўлига асоссиз ғов солмоқдалар.

«Кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни ССР Иттифоқининг шу масалага тегишли қонунидаги фикрларни республикамиз хусусиятларига мос ҳолда ривожлантиради. Шуни айтиш кераккн, қонун лойиҳасида Иттифоқ қонунидаги бир қанча камчиликларни бартараф этишга муваффақ бўлинди.

Тақдим этилаётган қонун лойиҳаси унинг 1-моддасида санаб ўтилган кооперациянинг ҳамма турларига тааллуқлидир. Қонун лойиҳасига мувофиқ ҳар қандай кооперативга фуқаролар ва ҳуқуқий шахсларнинг кооперативга ихтиёрий суратда бирлашиш принципи асос бўлади.

Кооператив ўзига қарашли мол-мулкнинг коллектив эгасидир. Унинг кўпгина шакллари кооператив аъзоларининг шахсий меҳнатига асосланган.

Қонун лойиҳаси кооперация ва кооперативларнинг тўртта тури: матлубот кооперацияси, ишлаб чиқариш, аралаш ва матлубот — ишлаб чиқариш кооперацияси ва кооперативлари, шунингдек ўз аъзоларининг ижтимоий эҳтиёжларини қондиришни мақсад қилиб қўйувчи кооперация бўлиши кўзда тутилади. Бундай фарқлаш кооперативларнинг ҳар хил турлари кўзда тутилган мақсадларни бир-биридан аниқ ажратиш имконини беради. Агар матлубот, ишлаб чиқариш ва аралаш турдаги кооперациянинг фаолият мақсади фойда олиш бўлса, кооперациянинг тўртинчи тури учун асосий мақсад кооперативга уюшган фуқароларнинг ижтимоий эҳтиёжларини қондиришдан иборатдир.

«Кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси кооператив мустақил жамоа бўлиши ҳам мумкинлигини, шунингдек давлатга, кооперативга ва ўзга ташкилотларга қарашли корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳузурида иш олиб борадиган бошқа корхона бўлиши ҳам мумкинлигини белгилайди.

Лойиҳада баён этилган қоидаларга мувофиқ кооперативлар ва мулкчиликнинг бошқа шаклларига мансуб корхоналар барча асосий белгилар бўйича: ишлаб чиқариш структурасини шакллантириш, маҳсулот сифатига қўйиладиган талаблар, нарх белгилаш, солиқ солиш бўйича бир хил шароитларда бўладилар. Бу ҳол ишлаб чиқарувчиларнинг якка ҳокимлигига барҳам бериш, мулкчилик шаклларидан қатъий назар, корхоналарнинг соғлом рақобатчилиги учун зарур шарт-шароитлар яратади.

Қонун лойиҳасида (3-модда) кооперативларни тузиш ва тугатиш хусусиятлари ёритилади. Қонун лойиҳасида тадбиркор бўлиш ҳуқуқидан фойдаланишни истайдиган фуқаролар ёки ҳуқуқий шахслар учун зарур кафолатлар мавжуд. Қонун лойиҳаси кооператив тузишни тақиқлашга ҳеч ким ҳақли эмас, деб белгилаб қўяди.

Қонун лойиҳасининг 5- ва 6-моддалари ҳар қандай корхонанинг фойда олиш соҳасидаги умумий вазифасини ҳал қилишда ўз меҳнати, пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки билан қатнашишни, шу тариқа бутун аҳолининг фаровонлиги ўсишига ёрдамлашишни истайдиган одамларга барча имкониятларни беради. Бунга ҳеч нарса тўсиқ бўлмаслиги керак.

Кооперативга аъзо бўлган фуқаролар сони уч кишидан, матлубот жамиятида эса етти кишидан кам бўлиши мумкин эмас.

Кооперативнинг устави, дейилади қонунда, кооператив жойлашган ердаги халқ депутатлари кенгашининг ижроия комитетида рўйхатга олинади.

Олий Кенгаш комитети «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонунни қабул қилиш ишловчиларнинг ижодий имкониятларини ривожлантиришга, ишлаб чиқаришни янада жадаллаштиришга ёрдам беради деб ҳисоблайди. Бундай ишонч учун қонуний асос бор. Чунки лойиҳага мувофиқ (4-модда) кооперативнинг ҳамма аъзолари унинг мол-мулкининг эгаси бўладилар, бинобарин улар кооперативга қарашли бўлган ҳамма нарсадан оқилона, самарали фойдаланишдан бевосита манфаатдордирлар. Иккинчи томондан, қонун лойиҳаси хўжалик фаолияти натижалари учун кооператив аъзоларининг жавобгарлигини назарда тутади.

Қонун лойиҳасининг 8-моддасида кооперативлар фаолиятининг демократик асослари мустаҳкамлаб қўйилган, кооператив умумий йиғилишининг ҳуқуқ доираси белгиланган. Умумий йиғилишга бериладиган ҳуқуқлар ошкоралик, ўз-ўзини бошқариш қоидаларига мос бўлиб, кооперативларнинг аъзолари кооперативнинг хўжалик, ижтимоий-маданий ҳаётига доир барча масалаларни ҳал қилишда реал иштирок этиш кафолатини беради. Йиғилишнинг ваколатлари жумласига кооператив режаларини, даромадларни тақсимлаш тартибини, меҳнатга ҳақ тўлаш шакли ва системаларини тасдиқлаш, шунингдек бошқарувни ва раисни сайлаш киради.

Ҳаётимизда матлубот кооперацияси жуда катта роль ўйнашини ҳамда унинг фаолиятидаги муайян ўзига хосликни ҳисобга олиб, қонун лойиҳасининг 9 ва 10-моддалари кооперациянинг ана шу турига бағишланган. Ўйлаймизки, «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонунини қабул қилиш бу соҳадаги ишларнинг аҳволини ҳам яхшилашга имкон беради. Мавжуд зиддиятларнинг кўпчилиги бартараф этилади, энг аввало матлубот кооперацияси чинакам жамоа руҳини, демократик руҳни касб этади.

Ўртоқ халқ депутатлари! «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонун ҳаётий муҳим соҳа бўлган қишлоқ хўжалигида ҳам ижобий ўзгаришларга олиб келади. Ҳозир бу соҳада ғоят мураккаб муаммолар тугуни пайдо бўлган. Қонун лойиҳаси озиқ-овқат муаммосини ҳал қилишда ва саноатни хом ашё билан таъминлашда жамоа хўжаликлари ҳар ҳолда яқин истиқболда ўз аҳамиятини сақлаб қолишига асосланади. Жамоа хўжаликлари эса кооперативларнинг бир шакли бўлиб, уларнинг ҳуқуқий мақоми «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонун билан белгиланади. Қонун лойиҳаси жамоа хўжаликлари фаолиятининг ер муносабатларидан келиб чиқадиган хусусиятларини белгилайди, уларни умумхалқ мулки бўлган ердан юқори самара билан оқилона фойдаланишга ундайди.

Қонун лойиҳасида аҳолининг уй-жой, маиший ва бошқа ижтимоий эҳтиёжларини қондириш мақсадида тузиладиган кооперативларнинг, уй-жой қуриш, гараж қуриш, шунингдек боғдорчилик ширкатларининг, якка тартибда уй-жой қурувчи ширкатларнинг ва бошқа шунга ўхшаш ташкилотларнинг хусусиятлари ҳам белгиланади. Қонун лойиҳаси юзасидан вазирликларнинг 33 идораси, Президент кенгаши, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ўз таклифларини билдирди. Бунинг учун уларга комитетимиз номидан миннатдорчилик изҳор этишга рухсат этгайсиз.

Маърузамни тугатар эканман, бугун тақдим этилаётган қонун лойиҳаси Олий Кенгаш тасдиқлаганидан ва кучга киритилганидан кейин кооперациянинг барча шаклларини ривожлантириш учун рағбатлантирувчи қудратли куч бўлади, тангликка қарши дастурни рўёбга чиқаришда ва жумҳуриятимиз иқтисодиётининг барча тармоқларини барқарорлаштиришда муҳим роль ўйнайди, деб умид билдираман.

«ОРТТИРИЛГАН ИММУНИТЕТ ТАНҚИСЛИГИ СИНДРОМИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Соғлиқни сақлаш, хотин-қизлар ишлари, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш комитети раиси Ҳ. М. УСМОНОВА маърузаси

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Буюк ўзгаришларга бой ҳозирги даврда жамиятимиз олдида ижтимоий, иқтисодий ва маънавий ҳаётни ўзгартиришдек муҳим вазифа турибди. Зероки, ҳар бир инсон, жамият ва унинг қонун таъсис этувчи парламентининг бугунги кундаги қарори келажакда ўз акс садосини беради. Жамиятимиз ва парламент олдида ана шундай ҳаётий муҳим масалаларни ҳал этиш лозим бўлиб турган бир пайтда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми, яъни СПИД муаммоси инсоният ҳаёти ва келажагига тобора тажовуз қилмоқда.

Ҳозирги кунда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллиги бўйича эпидемиологик вазият тобора кескинлашиб, мураккаблашиб бормоқда. Бутун дунё соғлиқни сақлаш ташкилотининг (ВОЗ) 1991 йилнинг май ойигача бўлган расмий маълумотига кўра, ер юзидаги мавжуд 192 мамлакатнинг 177 тасида 323 минг 379 киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланганлиги ва 6—8 миллион нафардан ортиқ киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганлиги қайд қилинган.

Иттифоқимизда эса касаллик вирусини юқтирганлар сони 1991 йилнинг 1 мартида 1176 кишига етди. Шулардан 594 киши совет фуқаролари, 582 киши эса чет эл фуқароларидир.

594 нафар совет фуқароларидан 54 нафарида касалликнинг клиник белгилари ривожланган. Шулардан 33 киши вафот этган. 594 нафар орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси билан касалланганларнинг 274 нафари болалардир. Бу болалар асосан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини тиббий муолажа натижасида юқтирганлар. Европа ва Америкада орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланган ва орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирган одамларнинг деярли 70—80 фоизи жинсий алоқа йўли ва гиёҳвандлик натижасида юқтирганлар.

Ҳозирги пайтда мамлакатимизда ҳам орттирилган иммунитет танқислиги синдроми тарқалишига ана шу йўллар сабаб бўлмоқда. Бугунги кунда иттифоқдош республикаларнинг 13 тасида орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юқтирилганлиги қайд қилинган.

Хусусан, бизнинг республикамизда ҳозирги кунгача 20 киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганлиги аниқланди. Буларнинг 15 нафари чет эллик фуқаролар, 3 киши Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятидан, яна 2 киши Россиядан келган фуқаролардир.

Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганларнинг кўпчилигида касалликнинг клиник белгилари ривожланиши кузатилмоқда. Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг заминида гиёҳвандлик, фоҳишабозлик, бесоқолбозлик каби ижтимоий ва шунингдек соғлиқни сақлаш соҳаси моддий-техника базасининг камқудратли эканлиги каби иқтисодий иллатлар ётади. Ана шу муаммоларни ҳисобга олган ҳолда 1990 йилнинг 23 апрелида «Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг олдини олиш тўғрисида»ги Иттифоқ қонуни қабул қилинди.

Бу қонунда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юққан шахсларнинг ҳуқуқий, ижтимоий ва иқтисодий ҳимояси кўзда тутилган. Шундай экан, бизнинг республикамизда ҳам ушбу қонуннинг бўлиши шартми? — деган савол туғилиши табиийдир.

Бизнинг фикримизча, Иттифоқ қонунида кўп муаммолар бор. Биринчи навбатда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланишнинг олдини олишдаги ҳуқуқий масалалардир. Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирган шахсларнинг иш фаолиятини маълум даражада чегаралаш, улар ишлаши мумкин бўлмаган соҳаларни белгилаш ва бошқа муаммолар кўзда тутилмаган. Иккинчи томондан, Ўзбекистон республикаси ҳудудидаги аҳолининг ўзига хос миллий урф-одатларини, республика пойтахти ва кўпгина вилоятларда тарихий обидаларнинг бўлиши ва бу билан боғлиқ бўлган хорижий сайёҳликни, иқтисодий ва ижтимоий алоқаларнинг янги хиллари ривожланишини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон ССРда ушбу қонунни алоҳида ишлаб чиқиш тақозо этилади.

Қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда комитет аъзолари билан бир қаторда барча тегишли вазирликлар, мутасадди ташкилотлар, бошқармалар, муассасалар ва республика орттирилган иммунитет танқислиги синдроми маркази ходимлари фаол қатнашдилар. Лойиҳа икки марта комитет мажлисида кўриб чиқилди.

Бу муаммони чуқур ўрганиш учун республика орттирилган иммунитет танқислиги синдроми маркази ходимлари билан биргаликда вилоятларда текширишлар ўтказилди. Натижада касаллик манбаларини кенг омма орасидан топиш ва уларни соғломлаштириш, орттирилган иммунитет танқислиги синдромининг тарқалиш йўллари ва воситаларига қарши курашиш, хавфли гуруҳларни аниқлаш ва уларни текширувдан ўтказиш чора-тадбирлари суст эканлиги аниқланди. Шунинг учун комитет мажлисларида: текшириш ўтказилган вилоятларда бу муаммоларни бартараф қилиш йўллари муҳокама қилинди.

Айни вақтда қонун лойиҳаси мукаммаллаштирилди.

Сизларга тавсия этилган «Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланишнинг олдини олиш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳасида Иттифоқ қонунида кўрсатилмаган бир қатор ҳаётий муаммолар ўз аксини топди.

Чунончи, орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юққанлигини аниқлаш мақсадида тиббий текширувдан ўтиш асослари аниқроқ қилиб белгиланган. Бу эса шахсга атайлаб ҳуқуқий ва ижтимоий тазйиқ ўтказишнинг олдини олади.

Ушбу қонуннинг таъсирчанлигини таъминлаш мақсадида лойиҳага жиноят-процессуал кодексига қўшимчалар киритиш алоҳида 12-моддада акс эттирилди. Бу билан ҳар бир раҳбар ва тиббий ходимнинг масъулиятини ошириш кўзда тутилган.

Маълумки, орттирилган иммунитет танқислиги билан касалланган ёки вирус ташиб юрувчи шахслар билан хизмат вазифаси юзасидан доимий мулоқотда бўлувчи тиббий ходимлар касбий касалланиш ҳавфи остидадирлар. Шуни ҳисобга олган ҳолда тиббиёт ходимларига Иттифоқ қонунида ўз аксини топмаган имтиёзлар белгиланган. Шу билан биргаликда орттирилган иммунитет танқислиги вируси юққанлиги ҳақидаги маълумотларни ошкор қилган тиббиёт ходимлари ва бошқа шахсларни жиноий жавобгарликка тортиш белгиланган. Бу эса шундай маълумотларни фақатгина мутасадди ташкилотларга билдиришни шарт қилиб қўяди.

Қонун лойиҳасининг Иттифоқ қонунидан яна бир фарқи ҳақида гапирмоқчиман. Касаллик фақат тиббий муассасаларда, тиббий муолажалар натижасида юқибгина қолмай, балки маиший хизмат кўрсатиш соҳасида қўлланиладиган тиббий ва косметик муолажаларни бажарувчи мутахассис ходимларнинг санитария ва гигиена нормаларига риоя қилмасликлари натижасида ҳам ушбу касалликка чалиниши мумкин. Шунинг учун бундай ходимларни ҳам жиноий жавобгарликка тортиш кўзда тутилган.

Муҳим масалалардан яна бири — чет эллик талабалар масаласидир. Улар орасидан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланган ёки вирус ташиб юрувчиларни ўз вақтида аниқлаб, республикамиз фуқаролари орасида касаллик тарқатишларининг олдини олиш чоралари кўрилган. Бундай шахсларни қонуний асосда республика ҳудудидан чиқариб юбориш кўзда тутилган.

Фақатгина тиббиётнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, республика миқёсида бир марта ишлатиладиган шприцлар муаммосини ҳал этишнинг ўзи билан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллиги тарқалишининг олдини олиб бўлмайди. Бизнинг фикримизча, оммавий ахборот воситалари, ижтимоий билимгоҳлар ёрдамида жамиятимиз, айниқса ёшлар онгини ошириш орқали орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг олдини олиш мумкин, деб ҳисоблаймиз.

Аҳолининг кўпчилик қисми орттирилган иммунитет танқислиги синдромининг келиб чиқиши, тарқалиш йўллари, касалликнинг клиник белгилари ва олдини олиш чораларидан яхши хабардор эмас. Бу эса орттирилган иммунитет танқислиги синдроми муаммоси бўйича санитария таълими ва тарғибот ишлари суст олиб борилаётганлигидан далолат беради. Шуни айтиш керакки, орттирилган иммунитет танқислиги синдроми тўғрисидаги маълумотлардан айниқса ўсмир ёшлар хабарсиздирдар.. Ваҳоланки, ёшлар жамиятнинг нозик қатлами ҳисобланади. Шунинг учун бутун дунё соғлиқни сақлаш ташкилоти аҳолининг ана шу қисми орасида кўпроқ санитария тарғибот ишлари ўтказишни таклиф этади.

Бугунги кунда энг таъсирчан ва мавжуд восита — санитария маданиятини, соғлом турмуш тарзини тарғибот қилишдир. Шу туфайли касалликнинг олдини олиш ва унга қарши курашишда тиббиёт муассасалари билан бир қаторда барча вазирликлар, хўжалик ва идоралар, энг асосийси, кенг жамоатчилик ва ҳар бир киши онгли равишда, амалий иш билан иштирок этиши керак деб биламиз. Ана шундагина мақсадга эришилади!

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Сизнинг диққатингизга ҳавола этилаётган қонун лойиҳасида акс эттирилган барча масалалар ҳаётий ва муҳимдир. Уларни қонун сифатида қабул қилиш келажак авлод ҳақида қайғуриш демакдир.

«ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ҚОИДАЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетининг раиси Э. Ҳ. ХАЛИЛОВ маърузаси

Ҳурматли халқ депутатлари!

Сизларга маълумки, автомобиль транспортининг аҳамияти тобора ошиб бормоқда, у Ўзбекистон халқ хўжалигини ривожлантиришда катта аҳамият касб этмоқда ва кўпгина оилаларнинг турмушига сингиб бормоқда. Республикадаги жами юкларнинг қарийб 70 фоизи автомобиль транспорти ёрдамида ташилмоқда.

Автомобилдан фойдаланиш кўлами ошган сари, афсуски, унинг салбий оқибатлари ҳам сезиларли даражада кўпаймоқда. Ҳар йили автомобиль фалокатларида 3 мингдан кўпроқ киши ҳалок бўлмоқда, 20 мингга яқин киши турли даражада жароҳатланмоқда.

Бугунги кунда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш катта ижтимоий муаммо бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги пайтда транспорт фалокатлари, йўл ҳаракати қоидаларини бузиш ҳоллари анчагина кўпайди. Ҳар йили давлат автомобиль назорати идоралари йўл ҳаракати қоидалари бузилишининг 3 миллионтадан кўпроқ ҳолатини аниқламоқда. СССР Олий Кенгаши раёсатининг 1989 йил 6 февралдаги фармони қабул қилингач, бутун мамлакатимизда бўлгани каби республикамизда ҳам ҳайдовчиларнинг интизоми ёмонлашганини таҳлил маълумотлари кўрсатиб турибди. Ушбу фармон билан йўл ҳаракати қоидаларини такрор бузганликлари учун қаттиқроқ жазолаш, ҳайдовчи гувоҳномасининг талони бекор қилинган эди. Қолаверса, йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун 10—20 сўм жарима солиниши, бугунги кунда пул қадрсизланиши эътиборга олинадиган бўлса, уни йўлдаги қонунбузарликка қарши курашнинг воситаси деб ҳам бўлмайди.

Ана шуларни ҳисобга олиб, «Йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси сизларнинг ҳукмингизга ҳавола этилмоқда. Назаримизда, бу қонун республикамиз йўлларида тартиб ва хавфсизликни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Хўш, қонун лойиҳасида қандай янгиликлар таклиф этилмоқда, деган савол туғилиши мумкин.

Аввало, йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жарималар миқдори анча оширилди. Жариманинг кўпайтирилиши ҳайдовчиларни йўл ҳаракати қоидаларини атайлаб бузишдан тияди, улар автомобиль транспортини бошқараётганларида сергак бўлишларига олиб келади.

Йўл қоидаларини такрор бузганлик учун жарималар бир неча баравар оширилди. Йўл ҳаракати қоидаларининг бузилиши устидан назорат ўрнатиш учун ҳайдовчи гувоҳномасига илова қилинадиган огоҳлантириш талони жорий этилади.

Ўзбекистон ССРнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексининг 130 ва 131-моддаларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилмоқда. 130-модданинг биринчи қисмида ҳайдовчиларнинг носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган ёки давлат техника кўригидан ўтмаган транспорт воситасини бошқариши, шунингдек ҳайдовчилар ва йўловчиларнинг хавфсизлик тасмалари ёки мотошлёмлардан фойдаланиш қоидаларига риоя этмасликлари огоҳлантиришга ёхуд йигирма сўм миқдорда жарима солинишига олиб келиши белгиланди.

Аввалги қонунда худди шундай қоидабузарликлар учун огоҳлантириш ёки беш сўм миқдорда жарима солиш назарда тутилган эди. Фақат носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган транспорт воситасини бошқаргани учунгина ҳайдовчиларга қаттиқроқ жазо берилар эди.

Ушбу моддада ҳайдовчиларнинг носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган транспорт воситасини бошқариши, бу эса йўл ҳаракати хавфсизлиги учун турли даражада хавф туғдириши муносабати билан бундай хатти-ҳаракатларга турли маъмурий жазо берилади.

Модданинг иккинчи қисмида ҳайдовчиларнинг белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаган, тормоз системасида ёки унинг бошқарувида носозлиги бўлган ёхуд тегишли рухсатномасиз қайта жиҳозланган транспорт воситаларини бошқариши 50 сўм миқдорда жарима солинишига олиб келиши белгиланган.

Фойдаланиш белгиланган тартибда ман этилган транспорт воситаларини, шунингдек номер белгилари ўзбошимчалик билан ечиб олинган, ёхуд жами ўзга усулларда ўзгартирилган номер белгилари бўлган транспорт воситаларини бошқариш 500 сўмдан 1000 сўмгача миқдорда жарима солинишига ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йил муддатгача маҳрум этишга олиб келади.

(Боши. Давоми 3-бетда).

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ҚОИДАЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши 2-бетда.)

Ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар содир этиш мақсадида кўпчилик ҳолларда қасддан давлат номер белгиларисиз транспорт воситаларидан фойдаланган ёки ясама ёхуд ўзга усулларда ўзгартирилган номер белгилари бўлган транспорт воситаларини бошқарган ҳайдовчиларга нисбатан аввал амал қилиб келган қонунларда маъмурий жазолар мутлақо назарда тутилмаган эди. Натижада худди шундай қоидабузарликлар сезиларли даражада кўпайди.

Бундан ташқари худди шу. модданинг ўзида транспорт воситаси ташқарига чиқараётган ифлослантирувчи моддаларнинг таркиби, шунингдек у ишлаётганда чиқарадиган шовқин даражаси белгиланган нормадан ортиқча бўлса, жавобгарликка тортилиши кўзда тутилган. Илгари худди шундай тартиббузарлик учун жазо чораларини қўллаш билан санэпидстанция идоралари шуғулланар эди. Тажриба шуни кўрсатдики, кўпчилик ҳайдовчилар давлат санитария назорати идораларини менсимаганлар, чақириқ бўйича келмаганлар.

Натижада кўпчилик қоидабузарлар амалда жазосиз қолиб кетганлар. Комитетимизда қонун лойиҳасини муҳокама этиш чоғида 130-моддада прицепли транспортнинг прицепини улашда носозлиги бўлган транспорт воситаларини бошқарганлик учун жавобгарлик белгилаш фикри баён қилинди.

Темир йўллардан ўтиш қоидаларини такроран бузганлик учун жарима миқдорини 500 сўмгача ошириш ҳам таклиф қилинди. Сизга маълумки, бундай қоидабузарлик ниҳоятда оғир оқибатларга олиб келиши мумкин (шунинг учун 132-модданинг 2-қисмидаги «300 сўмгача» деган сўзлар «500 сўмгача» деган сўзлар билан ўзгартирилиши лозим).

Транспорт воситалари ҳайдовчиларнинг белгиланган ҳаракат тезлигини ошириб юбориши, светофорнинг тақиқловчи сигналлари ва йўл ҳаракатини тартибга солувчининг тақиқловчи ишораларига бўйсунмаслиги, пиёдалар йўлкасидан ҳаракат қилиши, устунлик берувчи, тақиқловчи ва кўрсатма берувчи йўл белгиларига, йўлнинг ҳаракат қисмида ўтказиб юборишни кўрсатувчи чизиқларга риоя этмаслиги, одам ташиш, транспорт воситаларини қувиб ўтиш, жамоат транспорти тўхтайдиган бекатлар ёки пиёдалар ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини, сутканинг қоронғи даврида ёки кўриш чекланган шароитларда ёритиш асбобларидан фойдаланиш қоидаларини бузиши — огоҳлантиришга (ҳайдовчи гувоҳномасининг талонини компостер билан тешиб бериш орқали) ёки 50 сўмдан 70 сўмгача жарима солишга олиб келади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни бир йил мобайнида такрор содир этиш 100 сўм миқдорда жарима солинишига ва йўл ҳаракати қоидаларини билиш-билмаслигини текширишга юборишга олиб келади.

Амалдаги қонунларда авария ҳолатини келтириб чиқарганлик учун фақат 20 сўмдан 50 сўмгача жарима солиш ёки уч ой муддатгача транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этиш назарда тутилган эди. Бу эса содир этилган қоидабузарликка яраша жазо эмасди.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодекс (130-1, 130-2, 130-3) янги моддалар билан тўлдирилади. Бу моддаларда ностандарт қилиб туси ўзгартирилган (қорайтирилган) ва кўзгусимон ойналар қўйилган транспорт воситаларидан фойдаланиш, шунингдек ана шундай буюмларни ишлаб чиқарганлик, товуш чиқарувчи ва ёритувчи қурилмалардан фойдаланиш қоидаларини бузганлик учун маъмурий жазо қўллаш назарда тутилади.

Жуда ҳам қорайтириб юборилган ёки кўзгусимон ойналар қўйилган автомашиналарни бошқариш ҳаракат хавфсизлигига жиддий таъсир кўрсатади. Айрим шахсларга йўл ҳаракати қоидаларини бузган ҳолда транспорт воситаларини ҳеч бир жазо олмай бошқариш имконини яратиб беради.

Қонун лойиҳасида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексни 135-1 янги модда билан тўлдириш назарда тутилади. Бу модда йўл ҳаракати қоидаларини бузиш оқибатида жабрланувчига енгил тан жароҳати етказиш ёки жиддий моддий зарар келтиришга оид жазоларни кўзда тутади.

Амалдаги қонунларда ана шундай хатти-ҳаракатлар учун жиноий жавобгарлик кўзда тутилган бўлиб, уч йилгача озодликдан маҳрум этиш ёки икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига юбориш назарда тутилган, шунингдек икки йилгача муҳлатга транспорт воситаларини бошқаришдан маҳрум этиш ёки бундай чорасиз 300 сўмгача миқдорда жарима солиш ҳам қўлланилар эди (208-модданинг 1-қисми).

Суд ва тергов идоралари томонидан бундай жазоларнинг қўлланиши таҳлил қилиб чиқилди. Шундан сўнг маълум бўлишича, бундай хатти-ҳаракатлар учун айбдорларга нисбатан жиноий иш қўзғатиш рад этилган қарорлар чиқарилар экан. Бундан ташқари ана шундай хатти-ҳаракатлар мутлақо ижтимоий хавфли бўлмай, асосан ҳайдовчиларнинг эҳтиётсизлиги оқибатида содир этилар экан. Одатда жиноий иш қўзғатиш рад этилганлиги тўғрисидаги қарор қабул қилингач, ҳайдовчилар жабрланувчига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш у ёқда турсин, ҳатто маъмурий жавобгарликка ҳам тортилмайдилар.

Шу муносабат билан йўл-транспорт ҳодисаси рўй берганда транспорт воситасига жиддий моддий зарар етказилса, шунингдек жабрланувчига енгил тан жароҳати етказилса, жиноий иш қўзғатмай, айбдорларни маъмурий жавобгарликка тортиш учун ушбу воқеага доир материалларни суд идораларига бериш вақти етиб келди, деб ҳисоблаймиз. Судларда эса содир этилган айбнинг қандайлигига қараб, айбдорларга нисбатан 500 сўмдан 2000 сўмгача миқдорда жарималар белгиланади ҳамда жабрланувчига етказилган моддий зарар ўрнини қоплаш масаласи ҳал этилади.

Хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини, шунингдек республикамиздаги жиноятчилик аҳволини ҳисобга олиб, жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш мақсадида милиция ходимларига фуқароларнинг шаъни ва ҳуқуқларини камситмаган ҳолда ҳайдовчилар айрим маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этганларида транспорт воситасини тўхтатиш ва уни кўздан кечириш ҳуқуқи берилмоқда. Шуни таъкидлаб ўтиш керакки, СССР Олий Кенгаши Раёсатининг 1989 йил 6 февралдаги фармони қабул қилингунга қадар маъмурий ҳуқуқбузарликларга доир қонунда давлат автомобиль инспекциясининг ходимлари ана шундай ҳуқуқларга эга эдилар.

Ҳайдовчиларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш, шунингдек давлат автомобиль инспекцияси идоралари томонидан маъмурий жазолар тўғри қўлланилиши устидан назоратни кучайтириш мақсадида қонун лойиҳасида (233-модда) давлат автомобиль инспекциясининг инспекторлари 20 сўмгача миқдорда жарима солиши мумкинлиги мустаҳкамлаб қўйилди. Йўлдаги соқчилик хизмати бўлинмаларининг командирлари 100 сўмгача жарима солишлари мумкин. Ундан қаттиқроқ бўлган жазоларни давлат автомобиль инспекцияси бўлинмалари, бўлимлари ва бошқармаларининг бошлиқлари, ички ишлар бўлимларининг раҳбарлари қўллашлари мумкин. Шуни таъкидлаш муҳимки, ана шундай жазолар қўлланилаётганда меҳнат жамоалари ва жамоат ташкилотларининг вакиллари иштирок этишлари мумкин. Борди-ю, фуқаро давлат автомобиль инспекцияси идораларининг йўл қоидаларининг бузилишига доир қарорига рози бўлмаса, ана шу ходимларнинг хатти-ҳаракатлари устидан юқори идорага ёки судга мурожаат қилиши мумкин. Йўл қоидаси жуда қўпол равишда бузилганлиги учун йирик миқдорда жарималар солиш, етказилган зарар ўрнини қоплаш билан боғлиқ ишлар судда кўриб чиқилади. Хусусан, транспорт воситаларини маст ҳолда бошқарганлик (133-модда), ҳайдовчилар томонидан йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги оқибатида жабрланувчига енгил тан жароҳати етказганлик ёки анчагина моддий зарар келтирганлик (135-1-модда), бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахслар томонидан транспорт воситаларини бошқарганлик (136-модданинг 3-қисми) ҳамда ҳайдовчиларнинг маст ёки маст эмаслигини текшириб кўришдан бош тортишга доир ишлар (138-модда) лойиҳада суд ваколатига берилган.

Ушбу лойиҳада республика жиноят кодексига жиддий ўзгартишлар киритиш ҳам назарда тутилган. Бу ўзгартишларда транспорт воситаларидан фойдаланиш билан боғлиқ ҳолда содир этилган ҳуқуқбузарликлар учун жарима миқдорини анча ошириш (Ўзбекистон ССР жиноят кодексининг 208-моддаси, 208-4-моддаси) назарда тутилган. Бундан ташқари транспорт воситаларини спиртли ичимликдан, наркотик модда таъсиридан маст бўлган ҳолда ёки ўзгача тарзда маст бўлган ҳолда бошқариш (жиноят кодексининг 208-1-моддаси) учун 3 йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо ҳам кўзда тутилади.

Ҳурматли халқ депутатлари, қонун лойиҳасида манфаатдор ташкилотларнинг ҳамда бир қанча Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг таклиф ва мулоҳазалари ҳам инобатга олинган. Комитетимиз таклиф этилган қонун лойиҳасини қабул қилишингизни сўрайди.

Фармон қандай бажарилаяпти?

Ўзбекистон Президентининг аҳолини табиий газ билан таъминлашни яхшилаш тўғрисидаги фармони матбуотда эълон қилинганига ҳам бир йил бўлаяпти. Бу ҳаётий муҳим ҳужжатда илгари сурилган вазифалар жойларда қандай амалга оширилмоқда? Наманган вилояти газлаштириш ва газ билан таъминлаш бошқармасининг бошлиғи, Ўзбекистон ССР халқ депутати Зоҳиджон ТОЖИБОЕВ билан суҳбатимиз шу ҳақда.

ҚИЙИНЧИЛИК ОРТДА ҚОЛМОҚДА

— Ана шу фармон асосида ижроком махсус қарор қабул қилган. Унда жуда катта ҳажмда иш бажарилиши белгиланган. Вилоят бўйича 13.800 километр узунликда газ қувури ётқизилиши лозим. Унинг 500 километри юқори, 2.000 километри ўрта, 250 километри эса паст кучланишли. Бундан ташқари хонадонларда 8.800 километрлик қурилиш-монтаж ишлари рўёбга чиқарилади. Ҳозир бу юмушлар жадал бормоқда. Яқин икки йил ичида қишлоқни газлаштириш даражаси 32.1 фоизга етказилади. Ваҳоланки, бугун ана шу кўрсаткич бор йўғи 10,4 фоизни ташкил этади.

Келгусида Тўрақўрғондаги газ тўлдириш станциясини қайта жиҳозлаб, унинг қувватини 50 минг тоннага етказиш, Янгиқўрғон, Уйчи, Учқўрғон районларида юқори босимли узатиш тармоқлари барпо этиш режалаштирилган. Бу тадбирлар ижроси ҳам диққат марказида.

Имкониятдан фойдаланиб, ўз сайлов мавзеимда амалга оширилаётган юмушлар билан ўртоқлашай. Тошбулоқ — Жийдакапа йўналишида 20 тадан зиёд аҳоли истиқомат жойларини газлаштириш мақсадида юқори босимли қувур ётқизиш тугалланмоқда. Бунда «Ўзбекгаз»га қарашли механизациялашган 2-кўчма колонна бунёдкорлари алоҳида ибрат кўрсатишаяпти. Оржоникидзе номли, Дзержинский номли, Охунбобоев номли жамоа хўжаликлари меҳнаткашларининг уйларида зангори олов ёна бошлади. Бешкапа, Ғалча, Олиҳамак, Неъматжон, Шўрқўрғон, Қурама қишлоқларига эса тез орада газ етиб боради. Ўзбекистон, Калинин, Охунбобоев қишлоқ советлари ҳудудларини ҳам газлаштириш учун зарур ҳужжатлар тахт қилиб қўйилди.

Фармонни тўла-тўкис бажариш ҳам қарз ҳам фарз. Гарчи қийинчиликлар ортда қолган бўлса-да, металл қувур, газ тақсимлатич, плита ҳамда горелкалар билан таъминланиш қониқарсиз эканлиги ишга тўғаноқ бўляпти. Тўғри, бундай вазиятда қўл қовуштириб ўтириб бўлмайди. Мамлакатимиз заводлари билан шартномалар тузишга, маҳсулот айирбошлашни кенгайтиришга ҳаракат қилмоқдамиз. Ахир хонадонлар қанчалик кўп газлаштирилса, турмуш кечириш шу қадар осонлашади.

Суҳбатдош:
«Халқ сўзи» мухбири
Р. ИРИСОВ.

БИРИДА ЖАДАЛ, БОШҚАСИДА СУСТ

ЗАНГОРИ ОЛОВ ТАФТИ

«Бўстон» давлат хўжалиги меҳнаткашлари район маркази — Балиқчи ёки Андижонга борсалар, газлаштирилган хонадонлардаги қулайликларни кўриб, ҳавас қилишарди. Яқинда уларнинг орзулари ушалди: зангори оловнинг сеҳрли тафтидан баҳраманд бўлишди. Бундан айниқса Ғафур Ғулом номли мактаб ўқувчилари ва ўқитувчилари мамнун. Негаки, мазкур билим даргоҳида чой қайнатиш, таом пиширишга кўпинча ўт топилмасди. Жамоа энди ана шу ташвишдан бутунлай қутулди.

Мамасиддиқ ПИРМАТОВ,
Балиқчи райони «Ғалаба» рўзномасининг ходими.

ДЕПУТАТЛАРНИНГ ШАШТИ БАЛАНД

Янгиқўрғон райони марказига йил сайин қўркамлашиб бормоқда. Ўтган икки йил мобайнида бу ердаги янги даҳада мактаб, болалар боғчаси, маданий-маиший хизмат кўрсатиш бинолари, 24 хонадонли 9 та уй-жой қурилиб фойдаланишга топширилди. Бироқ табиий газ йўқлиги одамларни ранжитарди. Ана шу муаммони ҳал этиш юзасидан улар вилоят, район, қишлоқ советлари депутатларига сўров бергандилар. Ноибларнинг саъй-ҳаракатлари туфайли қисқа муддат ичида барча жамоат бинолари, 170 тадан зиёд хонадонга зангори олов келтирилди.

Турғунпўлат
СУЛАЙМОНОВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

ҚУШ МУАММО

Районимизда «Янги замон» деб аталувчи қишлоқ бор. Лекин унинг исми жисмига монанд эмас. Чунки бу ерга ҳанузгача қадар газ келтирилмаган, аҳоли ичимлик сув билан таъминланмаган. Қишлоқ аҳлининг ҳаракатлари туфайли бундан уч-тўрт йил муқаддам лойиҳа тузилиб, икки километр узунликда газ қувури ётқизишга қарор қилинганди. Буюртмачи — Фарғонадаги механизациялашган 6-кўчма колоннанинг прораб М. Эргашев бошлиқ қурувчилари эса ишни охиригача етказмай кетиб қолдилар. Мана тўрт-беш ойдирки улардан дарак йўқ. Боиси фақат раҳбарларгагина маълум.

Оби ҳаёт муаммоси ҳам ҳал этилмаяпти. Натижада аҳоли канал сувидан фойдаланишга мажбур. Тўғри, 60-йилларда артезиан қудуғи қазилганди. Ҳозир еросги суви чиқмай қўйди. Бу ҳақда район ва вилоят рўзномаларида танқидий мақолалар эълон қилинса-да, ишда силжиш бўлмаяпти. «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» давлат хўжалиги маъмурияти (директори Д. Каримов) эса ваъда беришдан нарига ўтмаётир.

Неъмат РАУФЖОН ўғли,
Риштон районидаги 5-мактаб директорининг синфдан ташқари ишлар бўйича ўринбосари.

СОЙ БЎЙИДА СУВГА ЗОР

Муборак газни қайта ишлаш заводи қуввати жиҳатидан Иттифоқда ягона ҳисобланади. Бу корхонанинг иш бошланганига 20 йилдан ошди. Ўтган даврда миллиардлаб кубметр арзон ёқилғи ишлаб чиқарилган бўлсада, Ульянов районидаги «Ўзбекистон комсомоли 50 йиллиги» давлат хўжалигига қарашли Майманоқ, Қатағон, Оқжангал каби қишлоқларнинг аҳолиси бундан сариқ чақалик наф кўрмаяпти, аксинча, атроф муҳитининг заҳарланишидан озор чекмоқда. Мазкур гўшалар билан завод ўрталиғи 10—15 чақирим, холос. Одамлар, тезак ёқишга, боғ ва тоқзорларда меваю узум пишмасданоқ нобуд бўлаётганлиги туфайли ана шу неъматларни бозордан сотиб олишга мажбур. Шунга қарамасдан «Аҳволинг қандай?» деб сўрайдиган раҳбар учрамаяпти. «Сой бўйида сув зор» деганлари шу эмасми?

Мирсалим ОБИДОВ.

УМИДИМИЗ СИЗЛАРДАН

Одам бошига ташвиш тушганда ўзига дардкаш қидиради, топса, кўнглида борини тўкиб солади. Биз «Халқ сўзи» рўзномасидан умид қилиб, ушбуни ёзмоқдамиз.

Матбуот нашрларида қатор хўжаликларда хонадонларни газлаштириш ва ичимлик сув билан таъминлаш жадал бораётганлиги ҳақида кўплаб мақолалар эълон қилинмоқда. Лекин бизнинг колхозимизда ана шу муаммоларни ҳал этиш хусусида правление раиси Худойберган Романов ҳам, Ленинобод қишлоқ совети раиси Рўзимбой Жуманазаров ҳам, ҳатто Ўзбекистон ССР халқ депутати Ражаббой Жумагелдиев ҳам қайғуришмаяпти. Биз томонга қайта қуриш қачон келади?

Тўрткўл районидаги «Совет Ўзбекистони» жамоа хўжалигининг 5-бригадаси аҳли номидан:
Дурдибой ХУДОЙШУКУРОВ.

МЕЪМОРЛАР ОИЛАСИ ЭҲТИРОМИ

ВИЛОЯТ комсомол комитети ўз оталиғидаги «ВЛКСМ 60 йиллиги» давлат хўжалигида яшовчи Улуғ Ватан уруши ва афғон жанги иштирокчиларига ўзига хос ҳурмат бажо келтирди. Комитет қошидаги ёшлар илмий-ишлаб чиқариш маркази Большевик районидаги ана шу хўжаликнинг Қароқчитепа қишлоғида «Интизор она ва бола» ёдгорлик ҳайкалини рослади.

Ғалабанинг 46 йиллиги шарафига очилган бу зиёратгоҳ мулкни меъморлар оиласи яратди. Чунончи, Мирзо Улуғбек номидаги Самарқанд меъморчилик-қурилиш институти доценти Актам Бекмуҳамедов, хотини Зулфия, қизлари Лола ва Гулчеҳра ана шу буюртмани бажонидил қабул қилган эдилар. Ҳаммаларининг касблари меъмор бўлмиш оила аъзолари жангу жадалдан қайтмаган ёр-биродарларига зор-бедор она, отаси ёки акаси дийдорига интизор бола сиймосини мужассам этдилар. Ёдгорликнинг мармар лавҳасига 66 нафар Ватан уруши қурбонларининг исму шарифи битилди.

Холмуҳаммад НУР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

ТЎРТКЎЛ ХОНАТЛАСИ

Избоскан районидаги Тўрткўл қишлоғида яшовчи Мамажоновлар хонадонида хонатлас тўқиш йўлга қўйилди. Оиланинг тўнғич фарзанди Авазбек Мамажонов очган ширкатда ҳозир 13 киши меҳнат қилмоқда. Улар тўртта дастгоҳда аъло маҳсулотлар тайёрлашга эришмоқдалар. Ишчиларга ётоқхона, дам олиш хонаси ажратилган, овқатлари бепул.

Ширкат йил бошидан буён аҳолига салкам ўн беш минг сўмлик атлас етказиб берди.

Зокиржон ЮНУСОВ,
Мурoджон ТЎХТАНАЗАРОВ.

ТОШКЕНТ ХОСИЯТИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

шериклар тўғрисида гап борганда ишончли транспорт хизмати бўлмаса, товар айирбошлаш ҳам, қўшма корхоналар ҳам наф келтирмайди. Ишбилармонлар Тошкент учрашуви қатнашчиларининг таркибига қараб баҳо берганда эса, меҳмонлар ҳам, мезбонлар ҳам масофа билан ҳисоблашмоқчи эмаслар.

Шунинг учун ҳам, республика автомобилчилари анжуманда ғоят фаол иштирок этмоқдалар. Тошкент учрашувида бирин дастлабки битимлардан бирини Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти вазирлиги «Интеррад» Болгария-Швейцария фирмаси билан тузди. Улар ўртасида музокаралар кундан буён олиб борилмоқда эди. Бинобарин ҳозир тузилган битим ҳамкорликнинг барча жиҳатларини пухта таҳлил этиш якунидир. Битим Германия, Болгария ва бошқа Европа мамлакатларидан Эронгача ва у ердан орқага юк ташишда «Узинтранс» автомобилчилари иштирок этишини кўзда тутади. Ҳар иккала томонга юкни Ўзбекистон юк ташувчилари учун «Интеррад» фирмаси таъминлаб туради.

Айни бир пайтда болгариялик ҳамкасблари билан биргаликда транспортнинг икки тури — Қора денгизда (Варна районида) паром орқали юк ташишни Ўзбекистон автотранспорти билан ягона бир занжирга боғлайдиган корхона барпо этиш мўлжалланмоқда. Бунинг натижасида юк ташиш тезлашади, харажатлар камаяди. Тошкентда ана шундай корхонани барпо этиш муддаоси ҳақида протокол имзолаш режалаштирилаяпти.

Автомобиль транспорти вазирлигида Италиянинг «Кожефрин» Франциянинг «трансферт технолoжи» транспорт фирмалари, бошқа фирмалар ҳамда аввалги шериклар билан музокаралар бошланди. Транспорт хизмати соҳасида ҳамкорлик қилишнинг хилма-хил шакллари ва усуллари ўрганиб чиқилмоқда. Бу усуллар тиркалма машиналарда юкни чегарагача олиб бориб, у ерда юкни хорижий автомобиль фирмасига топшириш, аралашиб юк ташиш ва бошқа хизмат усуллари бўлиши мумкин.

Ўзбекистон ССР Автотранспорт вазирининг биринчи ўринбосари С. П. Василенко хабар қилганидек, ҳозир республика автотранспортчилари ўн мамлакатдаги бир қанча фирма билан иш олиб бормоқдалар. Ҳамкорлик фақат юк ташиш соҳасида эмас, бошқа транспорт хизмати соҳасида ҳам бўлиши мумкин. Масалан, Тошкент ишбилармонлар учрашувига Ирландия транспорт илмгоҳининг директори Томас Рид биринчилар қаторида етиб келди. Европадаги бу нуфузли ўқув юртида автотранспорт корхоналари, концернлари раҳбарлари гуруҳларини ўқитиш кўзда тутилмоқда. Уларга менежмент, маркетинг, умуман, бозор иқтисодиёти шароитида ишбилармонлар билиши лозим бўлган ҳамма нарса ўргатилади. Ватандошларимиз Европа парламенти ҳисобидан, мамлакатга ёрдам кўрсатиш тартибида икки ой текинга ўқийдилар. Шу илмгоҳ билан автотранспорт ходимлари малакасини ошириш республика илмгоҳи ўртасида махсус битим тузиш режалаштирилмоқда. Бу биз учун зарур бўлган малакали ишбилармон кишиларни тайёрлаш ишида ғарбнинг амалий ёрдами бўлади.

Автомобилчилар Япониянинг «Жозей трейдинг корпорейшн» фирмаси вакиллари келишини кутмоқдалар. Улар бу фирма билан анча мустаҳкам алоқа ўрнатганлар. Режаларда биргаликда, жумладан валюта эвазига учинчи мамлакатларда юк ташишни ташкил этиш кўзда тутилган. Афғонистон транспортчилари билан биргаликда СССР Жанубий чегараси билан Мозори Шариф ўртасида автобус қатновини йўлга қўйиш мўлжалланмоқда.

СЎЗ ХОРИЖИЙ МЕҲМОНЛАРГА

Тошкент ишбилармонлар учрашувининг махсус жиҳозланган хоналарида музокаралар бошланди. Хорижий меҳмонлар ўзбекистонлик ишбилармон шериклар билан юзма-юз учрашиш имкониятига қандай қарайдилар, шу учрашув муносабати билан улар қандай режалар тузишяпти?

— Сизнинг иқтисодиётингиз ҳам, бизнинг иқтисодиётимиз ҳам ҳозир катта қийинчиликларни бошидан кечирмоқда. Шу сабабли маҳсулотларни айирбошлаш, ҳамкорлик биринчи даражали аҳамиятга эга, — деди Хитойнинг Хэйлунцзян вилоятидаги таъминот ва савдо ширкати уюшмаси ҳузуридаги маҳсулотни чет элга сотиш ва чет элдан сотиб олиш компанияси бош директорининг ўринбосари Би Ши Сюе. — Биз ўзбекистонлик шериклар билан икки йилдан кўпроқ вақтдан буён ҳамкорлик қиляпмиз ва алоқалар доирасини анча кенгайтиришга умид қиламиз. Ўзаро тақчиллик тусини ҳисобга олиб, Ўзбекистонга истеъмол моллари, қурилиш материаллари ва озиқ-овқат маҳсулотларининг айрим турларини етказиб беряпмиз. Эвазига кимёвий ўғитлар, бошқа моллар оляпмиз. Масалан ўтган йили биз ўзаро фойдали битимни амалга оширдик: 10 минг тонна карбамид эвазига Ўзбекистонга 10 минг тонна картошка жўнатдик. Сизда ҳам, бизда ҳам валюта етишмаётган бир пайтда маҳсулотларни бундай айирбошлаш жуда фойдали эканлигини яна бир бор таъкидлайман.

Ҳозирги учрашувда Тошкент шаҳрида бизнинг бутловчи деталларимиздан магнитофонлар йиғадиган қўшма корхона барпо этиш тўғрисида музокара олиб бормоқчимиз. Бу эса Ўзбекистонга ҳам, бизга ҳам, истеъмолчиларга ҳам фойдали бўлади.

(ЎзТАГ).

УЛАР ПРЕЗИДЕНТНИ ҚЎРИҚЛАЙДИЛАР

СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг қўриқлаш хизмати 9-бошқарма негизида ташкил этилган бўлиб, ўзининг хизмат доирасини батафсил белгилаб олган. Муҳим давлат иншоотларини, совет давлатининг олий раҳбарларини, халқ депутатларини, чет эл давлатлари раҳбарларининг мамлакатимизга ташрифи чоғидаги хавфсизлигини таъминлаш, йирик ижтимоий-сиёсий анжуманларда тартибни сақлаш мазкур хизматдаги кишилар зиммасига юклатилган.

Бақувват ва гавда тузилиши келишган қўриқлаш хизматининг офицерлари ҳарбий кийим кийишмайди. Шу билан бирга ўзгалар эътиборини имкони борича камроқ жалб қилишга интилишади. Улар аъло даражада тайёрланишган бўлиб, бир неча кураш усуллари ҳамда ўт очиш қуролларидан бехато фойдаланишни жуда яхши ўзлаштиришган.

Қўриқлаш хизматига жойлашиш учун табиатан маълум бир хислатларга эга бўлишгина етарли эмас, балки жисмоний жиҳатдан олий даражадаги тайёргарлик лозим. Чунки улар Президентни қўриқлашади-да.

СУРАТЛАРДА: 1. Президент ва унинг қўриқчилари. 2. Кремль Съездлар саройида мажлисдан олдинги текширув.

Н. МАЛИШЕВ олган суратлар. (ТАСС).

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЭЙ ЖОНИ ҲАБИБУ КУНГЛИ АҲБОБҚА ЛОЛ,
МЕН ҲАМ ҚИЛДИМ ЖОНУ КУНГУЛНИ ИРСОЛ,
КУНГЛУМГА БЕР АҲБОБ БИЛА ЖОМИ ВИСОЛ,
ЖОНИМНИ ҲАБИБ ОЕҒИ ТУФРОҒИҒА СОЛ.

Урта ва олий ўқув юртларида ғоят масъулиятли давр — талабаларининг ёзги имтиҳонлари билан бирга, мактабни тугатган ёшлар орасидан энг иқтидорли, муносибларини талабаликка саралаб олиш мавсумига тайёргарлик бошланди.

Ушбу суратларда ҳам шу ҳолат акс этган. Охунбобоев номли республика тиббиёт билим юрти ўқитувчилари Г. Тошхўжаев, Ш. Юнусов, Г. Махсумовалар янги қабулга ҳозирликнинг боришини муҳокама қилишаётир. Пастдаги сурат эса талабалар ўқитувчи Н. Жўраевадан дори тайёрлашни ўрганаётган лаҳзаларда олинган.

Суратлар муаллифи
Х. МИРЗАКАРИМОВ.

Талабларингизга биноан учрашув

СУХАНДОН ДИЛОРОМ УМАРОВА

Хурматли «Халқ сўзи» рўзномаси таҳририяти!

Ўзбекистон телевиденияси сухандонлари орасида Дилором Умаровага (бошқаларини асло камситмоқчи эмасман) ихлосим баланд. Ойнаи жаҳон қаршисида ўтирар эканман, унинг экранда ўзини тутишига, овозининг тиниқ, ширали, жарангдорлигига, талаффузининг дона-дона ва аниқлигига ҳамиша қойил қоламан. Назаримда, байрам репортажлари, концерт дастурларини олиб борганда Дилоромнинг маҳорати айниқса яққол намоён бўлади.

Мен севган ана шу сухандон ҳақида рўзномада мақолами ё мусоҳабами беришнинг иложи бормикан?

Салом ва илтимос билан

Гулнора МИРЗАЕВА.

Ғазалкент.

— Дилоромхон, муштарийларимиз илтимос қилишибди, ўз ҳақингизда қисқача маълумот берсангиз: қаерда, қачон, қандай оилада таваллуд топгансиз? Қайси ўқув юртини тугатгансиз? Телевидениега келиб қолишингиз сабаблари?

— Фарғона вилоятининг Боғдод районида хизматчи хонадонида туғилганман. Оилада етти фарзандмиз. Ўрта мактабни аъло баҳоларда битириб, Тошкентдаги маданий-оқартув техникумининг режиссёрлик факультетида таҳсил олдим. Яхши ўқиганим учун бўлса керак, шу ернинг ўзида ўқитувчи қилиб олиб қолишди. Орадан кўп ўтмай Ўзбекистон телевидениеси сухандонлик учун танлов ўтказаётганини эшитдим. Омадимни синаб кўрмоқчи бўлдим. Танловдан муваффақиятли ўтдим. Биринчи марта 1978 йил 14 июнда эфирга чиқдим. Бундан олдин болалар учун бериладиган кўрсатувларда қатнашиб турардим.

— Касбингиз ўзингизга ёқадими?

— Жуда ёқади. Ҳар бир касбнинг ҳам ўзига хос қийинчиликлари бўлади. Аммо мен сухандонликни ғоят севганим учун унча-мунча тўсиқларга парво қилмайман.

— Устозларингиз...

— Сухандонлик сирларию маҳоратини Ўктам ака Жобировдан ўрганганман. «Ахборот» кўрсатувини олиб боришни ўзлаштиришимда Даврон Зуннуновнинг ёрдамлари катта бўлди. Нигора Олимбоева билан «Нафосат» дастурида қатнашардим. Улар мендан экранда ўзимни эркин тутишим, иложи борича матнга қарамасликни талаб қилардилар. Опадан нафақат касб-кор сирларини, балки инсонийлик хислатларини ҳам ўргандим.

— Бўш вақтларингизни қандай ўтказасиз?

— Бичиш-тикиш, китоб ўқиш ва уй-рўзғор ишлари билан кўпроқ машғул бўламан.

Ҳамкасбим Муслим Йўлдошев билан кўпроқ ҳамкорлик қиламан. У ўз касбини жуда севади, кўп ўқийди, шеърият ихлосманди. Шеърлар, ҳикоялар ёзади. Истеъдодли сухандонлардан. Мирзоҳиджон Раҳимов билан радиода «Ижодкор ёшлар» клубида иш олиб борамиз. Галина Мельникова, Дилфуза Юсупова, Халима Юсуповалар ўз устларида мустақил иш олиб боришади.

— Мабодо бу касбдан кетсангиз, нима иш қиласиз?

— Мен халқ хўжалиги институтининг иқтисодиёт факультетини ҳам тугатганман. Мабодо сухандонликдан кетсам, телевидениеда иқтисодий масалалар бўйича шарҳловчи бўлиб ишлашим мумкин.

— Оилангиз билан таништирсангиз...

— Оиламиз тўрт кишидан иборат. Умр йўлдошим агрофермада директор. Қизимиз Севарахон 6-синфда, Элнорахон эса 2-синфда. Касбимни оиламизда эъзозлашади. Қайнонам ва қайнотам — жуда олийжаноб инсонлар. Улар қўлларидан келган ёрдамларини мендан ҳеч қачон аяшмайди. Фарзандларим ёзги таътил кунларини буважон ва бувижонлари билан ўтказишади.

Русча мактабни тугатганман. Техникумда ўзбек гуруҳида ўқидим. Ўзбек тилини кўпроқ ўрганиш мақсадида классиклар асарларини мутолаа қилаяпман.

— Таҳририятимизга келаётган мактублардан маълум бўлишича, «Халқ сўзи» муштарийлари сизни яхши кўришади. Уларга қандай истакларингиз бор?

— Мени йўқлаб келганингиз учун катта раҳмат! Ҳар бир хонадонга тинчлик, тотувлик, сиҳат-саломатлик тилайман, дастурхонлари тўкин-сочин, файз-баракали бўлишини истайман. Иқтисодий қийинчиликлар тез орада бартараф этилиб, яхши кунлар келишига ишонаман.

М. АЛИМОВА.

Кўнгил мулкидан сатрлар

Қорайди сой, — тикилдим, (вой!..) —
Сенинг сокин кўзинг янглиғ.
Ва учдилар атрофимда
Сариқ барглар — мунглиғ-мунглиғ...

Кетай, дедим —
Кетдим басир,
Кўнглимда ишқ — илоҳий сир.
...Турна қайтмас ёбонларга
Ғамларимдан тиклай қаср!

Тўсма, шамол,
Йўлим зинҳор,
Ёмғир бўлай, — бўлай увол!..
Сўз очма, умр — ғарибликдир, —
Тақдир — ҳақдир.

* * *

Поклар ва нопоклар, —
Ал-Видо!

Эҳ! — бир бор адашдинг, Муҳаннис:
Зорликлар,
Хорликлар бандида
Руҳимга сочилган Куй — анис,
Ғанимга меҳробим сотган из,

Кўнгилни қул қилган Ишқ —
Иблис, —
Ал-Хато!!!

Йўллари ханжарий — дор умр,
Ёлғиз Дил сиғмаган ғор умр, —
Бир томчи меҳрга зор умр, —
Хор умр,
Ет-гун-ча... —
Хо-ор Умр —
Ал-Жафо!!!

...
... Алвидо!

* * *

Нӗ уммеду, на ҳасрату на шондир, —
Бу дунёнинг надир нозу гудози?
Ҳама келди, Ҳама кетди. Ҳама зор...
Наки, умр чангнинг битта садоси?!

Қуёш куйди. Ёмғир қуйди. Замин —
хор... —
Йўқ, айтмадим: недин кўнгил адоси.
Тун йиғлади, Кун тиғлади: ки кимнинг
мен гадоси, оҳ! — гадоси?..
... Гадоси!

Гулчеҳра МУРОДАЛИЕВА.

Эсимни танибманки, дўконлар ҳозиргидек бўм-бўш, эгалари пашша қўриб ўтиришгани йўқ эди. Пештахталарда шундай ёзув пайдо бўлиб қолди: «Моллар фақат паспорт орқали сотилади». Э, хайрият, «паспортни кунига ишлатадиган замонга ҳам кеп қолибмиз, дейман зўрма-зўраки илжайиб.

Қалдирғочлар вижир-вижири оламни тутиб, илк баҳор келганида шаҳрим кўчаларини айланишга тушдим. Не кўз билан кўрайки, минг бир буюм дўконида тумонат одам. Харидорларнинг бир учи дўкон эшигида бўлса, бир учи рўзномалар чиқадиган улкан, кўпқаватли бинога келиб тақалади. Қатордаги одамлар бесаранжом, ҳамма олдинга интилади.

— Қоматингни кўтар, эркакмисан ўзи? Ўлигингни ташлаб олдинг-ку?

— Кечирасиз, хоним.

Орқага тисландим.

— Гижжанг қўзидими дейман, кетингга ташлаб қолдинг, ошна...

— Ўзи нима сотаяпти?

— Совун бўлса керак.

— Биратўла йигирмата оламан, — севиндим. Хотин қувонадиган бўлди...

— Сигарет эмиш.

— Ол-а? Зап омадим келдими! Қипиқ папирос чекавериб роса зиқ бўлиб кетган эдим, хуморбосди қиладиган бўлдим-да.

На олдинга қараб бўлади, на орқага. Соат миллари тушликни кўрсатаяпти.

— Ҳечқиси йўқ, бир марта овқат емасам ўлмасман. Қайтага бир сўм эллик тийин ёнда қолади.

Шу орада ёмғир ёға бошлади. Олдиндан бўғиқ товуш эшитилди:

— Оёқни единг-ку, олифта!..

— Бурунни қўйвор дейман!

— Ушлама деяпман, ушлама, қитиғим келади, вой, ҳи-ҳи, ҳи-ҳи!

— Мана сенга курк товуқ!

Олатасир бошланди. Саф бузилиб, одамлар бурни қонаган кимсани четга чиқазиб қўйишди.

Навбат аста силжирди. Энди ёмғир кучайиб, харидорлар ҳам жунжикиб, ким ёқасини кўтариб, ким соябонини кўз-кўз қилиб, ҳимоя воситаларини ишга соларди. Дўкон эгалари ҳам бир сўму эллик тийиндан «тежаган» шекилли, танаффуссиз мол сотишарди. Одамлар яна бир-бирларидан сўраб кетишди:

— Нима сотаяпти, биродарлар?

— Пайпоқ экан.

— Пайпоқ эмиш. Роса суюниб кетдим. Биратўласи ўн жуфт олмасам, отимни бошқа қўяман!

Дўкон эшигига яқинлашиб бораяпман. Соат миллари учни кўрсатаяпти. Бир пайт хушхабар тарқалди:

— Оқ қанд сотаяпти экан.

Ана омаду — мана омад! Кичик ўғлим Чингизбойнинг ширинлик кўрмаганига йил бўлди, шекилли. Қойил, энди шимиганинг оққанд бўлади, ота ўғил!

Бир пайт нимадир тарақлаб, хаёлим бўлинди.

— Нарироқ туринг, кўрмаяпсизми?.. Сизга ҳам тегиб кетади, — дея кимдир сандиқдек тоғорани кўтариб пишиллаб ўтиб кетди.

Мана, ниҳоят сотувчи олдидаман.

— Нечта оладилар?

— Нима?

— Тоғора. Нечта оладилар?

— Битта.

— Ўраб кетадиларми?

— Кўтариб кетаман.

Ялтироқ тоғорани олиб ташқарига чиқдим. Соат кечки олтини кўрсатиб турарди. Мен руҳан ва жисмонан шод эдим. Борди-ю бунинг ўрнига оташкурак ёки аёллар пешбандини берса ҳам алам қиларди. Тўғри-да, шундай ёмғирда тоғорани ёпиниб уйга кириб бориш қаёқда-ю, пешбандни... Э, жин урсин.

Роса жоним кирадиган бўлди-да! Кетган вақтга сира ачинмадим. Бугун тоғора сотувда, эртага манти қозони чиқса ажаб эмас. Индинга оққандми, пайпоқми дегандек. Буни кўнглим сезиб турибди!

Эркин ҲАСАН ўғли.

КАЛАВАНИНГ УЧИ

Машина ўғриларининг изига тушилганда жиноятга шерик уста хонадонига бориб боғланди

Яқинда марказий рўзномалардан бирида шундай латифа ўқидим:

«Енгил автомашина олиш учун навбатим етиб қолганлиги сабабли шаҳардаги машина ўғриларига шуни айтмоқчиман: район жамғарма банкидаги 0830075 рақамли ҳисоб варақамга автомобиль қийматининг икки баробари миқдорида пул ўтказишингизни талаб қиламан. Акс ҳолда машина олишдан воз кечаман».

Жиндай бўлса-да, кулгингизни қистатади, шундай эмасми?

Ҳа, бунинг замирида нафақат мутойиба, балки жабрдийдаларнинг аламу изтироблари, ризқ-насибаси ўғирланиб, ғамга ботишлари, оёқни қўлига олиб милицияга югуришларию яна қанчадан-қанча ташвишлари бор...

Оддий бир ишчининг ойлиги 200 сўм атрофида. «Москвич» ёки «Жигули»нинг аввалги давлат нархи 7—9 минг сўм. Ҳозир қарийб икки баравар ошган. Машина олиш орзусида емай-ичмай, кийинмай қанча вақт пул йиғиши керак? Камида 4 йил. Лекин айтишади-ку, бир товуққа ҳам дон, ҳам сув, деб. Инсон ҳам бундан мустасно эмас.

Не-не машаққатлар эвазига машина ҳам олинди, дейлик. Болажонларнинг дадаси мақсадига эришди. Энди бир марталик сайрнинг ўзида ҳам еб, ҳам кийингани унутилади, кўнгилга бир олам шодлик тўлади.

Аммо бу шодлик қанчага чўзиларкин? Номардлар унга чанг солсалар-чи? Ишга ёки бозорга машинада кетган одамнинг уйига пиёда ноxуш кириб келишини тасаввур қилиб кўринг-а. «Машинамни ўғирлаб кетишди...». Буни эшитган мурғак қалбларда кимгадир ва нимагадир нисбатан уйғонган нафратни тасвирлаш мушкул. Топилса-ю яхши, топилмаса-чи?

Қўқон шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция майори Ш. Рўзматов ўша тунни яхши хотирлайди. Кечаси соат 3 ларда нимадандир безовталаниб уйғониб кетди. Навбатчига телефон қилиб, вазиятни суриштирди. У шаҳарда осойишталик, деди. Орадан бироз муддат ўтгач, ҳавотирланиш кучаяверди. Қайтадан навбатчи билан боғланди. Навоий мавзесида кўчада турган машинанинг олд ойнасини ўғирлашга ҳаракат қилинибди, лекин эгаси сезиб қолгач, номаълум шахслар З 21—13 ФЕ номерли машинага ўтириб қочиб қолишибди.

Орадан кўп ўтмай тезкор гуруҳ тузилиб, уни Ш. Рўзматовнинг ўзи бошқарди. Улар учун машина эгасини аниқлаш қийин эмас эди.

Арзиктепа кўчаси... Қўнғироқ жиринглади. Уй эгаси эшик ҳалқасини туширди-ю уйқусираган кўзларида ҳайрат учқунлари пайдо бўлди. Гуруҳ раҳбарининг саволларига аниқ жавоблар берди. Айтишича, машинасини созлаш учун бир ҳафта муқаддам устада қолдирган экан.

Энди фақат изни совутмаслик қолганди, холос. Устанинг уйи кўздан кечирилди. Ажаб! Изқуварлар кўз ўнгида шундай манзара намоён бўлди: ҳовлининг ичи ахлатхонага айланган. Айни пайтда унда қалашиб ётган ҳар битта буюмнинг бозор баҳоси осмонда. Булар қаердан ва қандай пайдо бўлганини сўрашганида уста ер чизиб қолди.

Калаванинг учи топилгандай эди.

Дастлабки тергов пайтидаёқ кўп нарсага аниқлик киритилди. Занжирга соат сайин янги номлар ва содир этилган-у лекин очилмаган жиноятлар ҳалқаси уланаверди.

Муҳтарам газетхон! Тергов давом этаётгани, ҳали талай «кашфиёт»лар очилиши боис ва бунга аниқ асослар борлиги учун қароқчиларнинг исм шарифларини ҳозирча ошкор қилишни лозим кўрмадик.

Келинг, яхшиси, уларнинг қилмишларидан айримларини айтиб ўта қолайлик.

Юқорида қайд этилган «ноёб ахлатхона»нинг эгаси кавказликлар миллатига мансуб. «Л» исмли шахс тўда бошлиғи. Улар неча-неча одамларни қон қақшатганлар. Уйларини талаб, хонавайрон қилганлар.

Бу муттаҳамлар қўшни республиканинг овлоқ қишлоғида яшаётган ва ишлаётган виждонсиз уста билан «тиллашиб», ўғирланган машиналарни унга арзон баҳода пуллашган. Сўнгра у содда одамларни лақиллатаверган. Қолаверса, ҳаром-хариш йўл билан оила тебратган.

Марғилонлик йигитлар Қўқонга меҳмонга келишганди. Лекин уларга қарашли янги-янги «Москвич-412» машинаси 2,5 минг сўмга ҳуфёна сотилиб кетди. Не-не орзу-ҳавасу эзгу ният ва машаққат билан «ВАЗ-2106»ни сотиб олган Равшаннинг хаёлидан шу кунларда нима кечаётганини тасаввур қилиш қийин эмас. Яна икки нафар шундай жабрланувчининг ҳоли қандай экан? Уларнинг машиналари аллақачон 5—6 минг сўмга сотилиб кетганини билишармикан?

Уюшган жиноятчиларнинг ярми илгари 1—2 бор судланган бўлса, қолгани ҳали 18 ёшга ҳам тўлмаган. Хўш, улар қандай топишишган? Ҳар қалай имонли, виждонли одамлар орасида эмас. Панапастқам ««балойи нафс» бозорида. Мазкур жиноят бўйича текшириш олиб бораётган Қўқон шаҳар ички ишлар бўлими катта терговчиси Бахтиёр Раҳматуллаевнинг сўзларига эътибор беринг-а:

— Жиноятчилардан бири 17 ёшда. Ҳозир у ҳибсхонада сақланмоқда. Ота-онасига хабар қилганимизга етти кун бўлди. Лекин ҳануз ҳеч ким келмади, на акси садо бўлди. Ҳолбуки, улар шу шаҳарда яшашади.

Энди бу ва бошқа қатор жиноятларни очишда фаоллик кўрсатган жиноят қидирув бўлими ходимлари Ҳусан Исломов, Зафар Солиев, Музаффар Усмонов, Муҳаммад Тожибоев, Нўъмон Етмишбоев, Шуҳрат Расулов, Тоҳир Холматов ва бошқа фидойи изқуварларнинг машаққатли, аммо хайрли хизматларини алоҳида қайд этмоқчимиз. Яхшиямки шулар бор. Йўқса бедарвоза бу шаҳарда ҳеч кимнинг машинаси ўзига буюрмасмиди...

Олим ЭРГАШХОН ўғли.

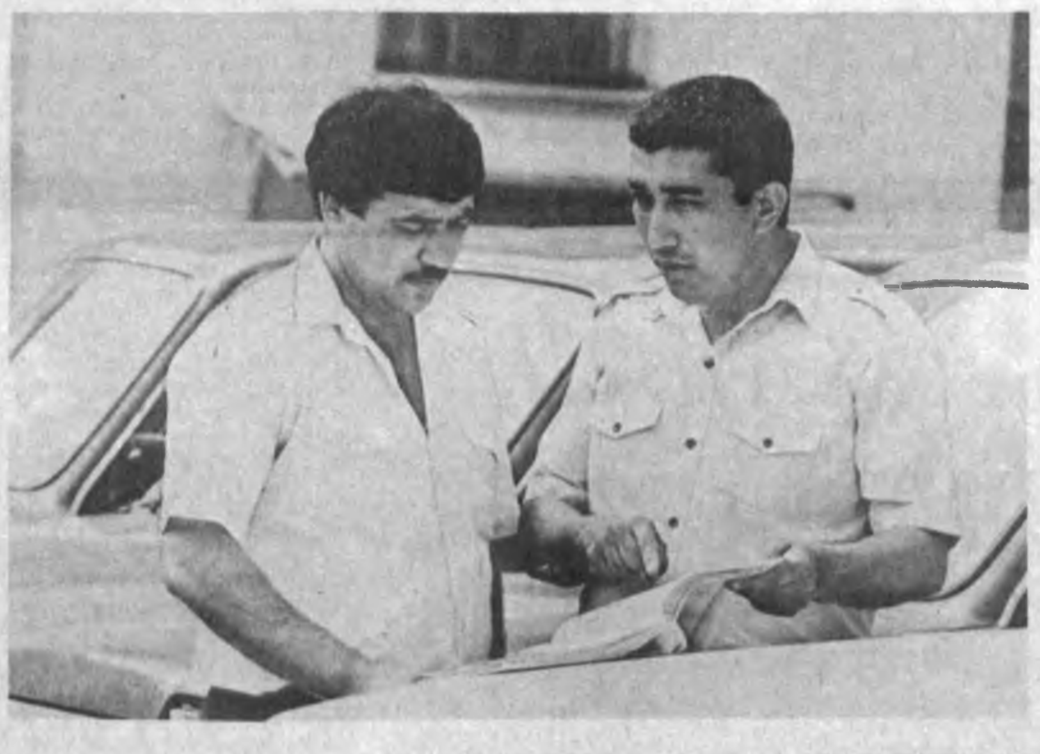

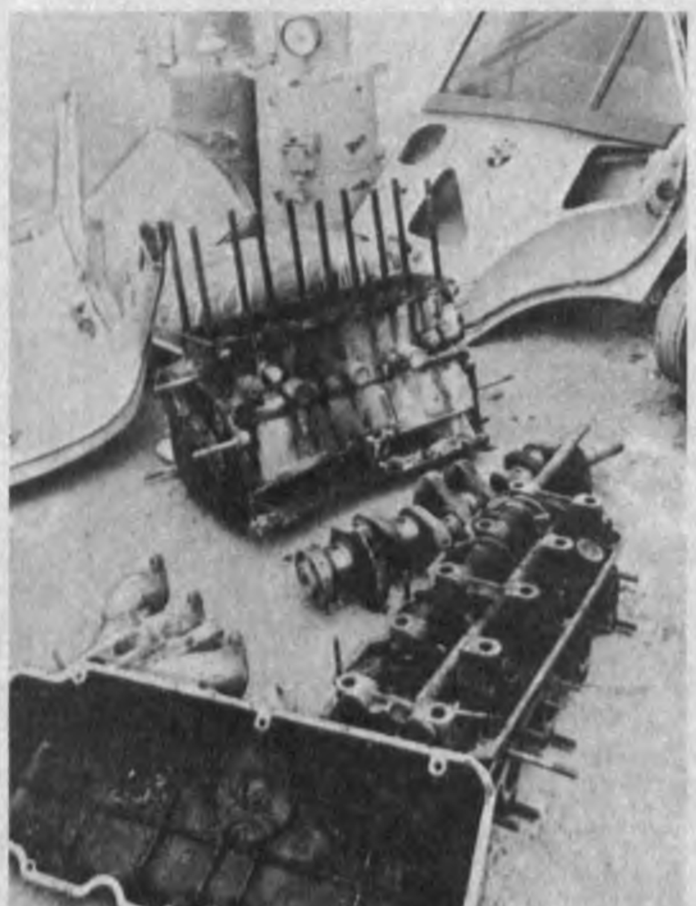

СУРАТЛАРДА: 1. Жиноят қидирув бўлими бошлиғи, милиция майори Ҳусанжон Исломов (ўнгда) ва тергов бўлимининг катта терговчиси Бахтиёр Раҳматуллаев мазкур жиноий иш юзасидан суҳбатлашаяптилар. 2. Жиноятчилар ўғирланган машиналарни шундай «майдалашган».

Эркин ВОТИР
олган суратлар.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

«Тошкент ишбилармонлари учрашуви»га бағишланган материаллар мажмуаси ва уларнинг кундалик иш фаолиятларидан ҳисобот, йигитлик бурчини бажариш учун Узоқ Шарққа жўнаб кетаётган ўзбекистонлик йигитларни Тошкент аэропортида кузатиш ҳақидаги репортаж биринчи саҳифадан ўрин олган.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси материаллари, «Бозор ва биз» рукни остида Бутуниттифоқ коммерция ярмаркасидан ёзилган корреспонденцияни иккинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

Ўзбекистон ССР прокурорининг ўринбосари Ф. Раҳимов билан суҳбат, Тошкент давлат консерваториясининг 50 йиллигига бағишланган консерватория проректори Т. Ғафурбекованинг мақоласи, спорт хабарлари ва болаларнинг ёзги дам олишлари қандай ўтаётганлиги ҳақидаги материаллар билан кейинги саҳифаларда танишасиз.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаххор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 23.00.

Индекс: 64608. 5587-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12